

Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Ερωτήσεις & Απαντήσεις για Δικηγόρους

Οκτώβριος 2018

Ο οδηγός αυτός απευθύνεται σε δικηγόρους οι οποίοι προτίθενται να προσφύγουν ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων («Το Δικαστήριο»).

Ωστόσο, ο πρακτικός αυτός οδηγός προσφέρει μόνο τις βασικές πληροφορίες. Δεν μπορεί να υποκαταστήσει οποιεσδήποτε αναφορές στα σχετικά πρωτότυπα έγγραφα και ειδικά εκείνα που είναι διαθέσιμα στον ιστότοπο του Δικαστηρίου, (www.echr.coe.int) τη νομολογία των οργάνων του Στρασβούργου και τη γενική βιβλιογραφία που αφορά τη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα («η Σύμβαση»).

Ρήτρα Περιορισμού Ευθύνης:

Το Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Δικηγορικών Συλλόγων (CCBE) δεν θα φέρει οποιαδήποτε ευθύνη σε σχέση με τις πληροφορίες που περιλαμβάνονται στον παρόντα οδηγό, και δεν φέρει ευθύνη για οποιαδήποτε ενέργεια που έχει αναληφθεί ως αποτέλεσμα της ή την υιοθέτησή των πληροφοριών που περιλαμβάνονται στο παρόν έντυπο. Σε καμία περίπτωση το Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Δικηγορικών Συλλόγων δεν ευθύνεται για οποιεσδήποτε ζημιές προκύπτουν από την υιοθέτηση ή τη χρήση αυτών των πληροφοριών.

Σχεδιασμός εξωφύλλου: © Court of human rights by Chasmer

Πρόλογος από τον Guido Raimondi,

Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Η πρώτη έκδοση του πρακτικού οδηγού που απευθύνεται σε δικηγόρους οι οποίοι εκπροσωπούν προσφεύγοντες ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (το «Δικαστήριο»), αποδείχθηκε μεγάλη επιτυχία. Η έκδοση αυτή συντάχθηκε υπό την αιγίδα του Συμβουλίου Ευρωπαϊκών Δικηγορικών Συλλόγων (CCBE) και έδωσε την ευκαιρία στους δικηγόρους να κατανοήσουν καλύτερα τις ενίοτε λιγότερο γνωστές διαδικασίες του Δικαστηρίου.

Ωστόσο, οι δικαστικές διαδικασίες μας αλλάζουν συνεχώς. Στόχος μας είναι να τις απλουστεύσουμε και να τις καταστήσουμε πιο συνεκτικές. Για το λόγο αυτό, ήταν απαραίτητη η έκδοση μιας δεύτερης έκδοσης και είμαι ευτυχής που το Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Δικηγορικών Συλλόγων ανέλαβε την πρωτοβουλία να την συντάξει.

Η πρώτη έκδοση του οδηγού συνέπεσε με την έναρξη της ισχύος του Εσωτερικού Κανονισμού 47 του Δικαστηρίου. Έκτοτε, αυτός ο κανονισμός έχει προσαρμοστεί αρκετές φορές σε διάφορα σημεία τα οποία έχουν ληφθεί υπόψη κατά τη σύνταξη αυτής της νέας έκδοσης.

Όπως πάντα, ο οδηγός έπρεπε να εστιαστεί στην επικουρικότητα των μηχανισμών της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Είναι ο εθνικός δικαστής που είναι τυπικά ο δικαστής ο οποίος θα αξιολογήσει τις παραβιάσεις των δικαιωμάτων όπως διασφαλίζονται από τη Σύμβαση. Ωστόσο, για να είναι σε θέση οι δικαστές του κάθε κράτους να επανορθώσουν τις ισχυριζόμενες παραβιάσεις, οι

δικηγόροι θα πρέπει να είναι σε θέση να προωθήσουν, σε εθνικό επίπεδο, αιτιάσεις σε σχέση με την εφαρμογή της Σύμβασης.

Η ευαισθητοποίηση μεταξύ των μελών των Δικηγορικών Συλλόγων σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι, επομένως, κεφαλαιώδους σημασίας εάν επιθυμούμε το Δικαστήριό μας να χειρίζεται, σε κάποιο μελλοντικό στάδιο, μόνο τα πιο ουσιώδη ερωτήματα, αφήνοντας στους εθνικούς δικαστές του κάθε κράτους την ευθύνη της διασφάλισης της καθημερινής προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο, ως Πρόεδρος του Δικαστηρίου, και χαίρομαι με την εργασία που έχει γίνει από το Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Δικηγορικών Συλλόγων που επιτρέπει στους δικηγόρους και τους προσφεύγοντες να κατανοήσουν καλύτερα την πολυπλοκότητα των διαδικασιών μας.

Από αυτή την άποψη, ο πρακτικός αυτός οδηγός συμβάλλει στην κοινή ευθύνη στην οποία ευελπιστώ, και χαιρετίζω τη δημοσίευσή του.

Guido Raimondi

Διαδικασίες σε εθνικό επίπεδο πριν την υποβολή της υπόθεσης στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Σε ποιο στάδιο κατά τη διάρκεια των διαδικασιών ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων μπορεί να ασκηθεί προσφυγή για παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων;

Προσφυγές για παραβιάσεις των όρων της Σύμβασης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων («η Σύμβαση») θα πρέπει να υποβάλλονται καθ' όλη τη διάρκεια των διαδικασιών ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, έτσι ώστε μια ενδεχόμενη προσφυγή στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων («το Δικαστήριο») να μπορεί να προετοιμαστεί από την αρχή των διαδικασιών. Επιπλέον, στις περιπτώσεις όπου μία υπόθεση αφορά παραβιάσεις θεμελιωδών δικαιωμάτων, οι δικηγόροι θα πρέπει να επιδιώξουν οι εν λόγω παραβιάσεις να διαπιστωθούν από το εθνικό δικαστήριο: σε περίπτωση όπου το εθνικό δικαστήριο κρίνει ότι υπάρχει παραβίαση, δεν απαιτείται στη συνέχεια αίτηση στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Οι παραβιάσεις των Άρθρων της Σύμβασης θα πρέπει να καταγγέλλονται πρωτόδικα, με ειδική αναφορά στα ισχύοντα άρθρα της Σύμβασης. Είναι σημαντικό γίνεται επίκληση των ίδιων επιχειρημάτων που αφορούν τη Σύμβαση τόσο κατά την έφεση και στη συνέχεια στο ανώτατο εθνικό δικαστήριο ή σε οποιοδήποτε άλλο συνταγματικό ή ακυρωτικό δικαστήριο που ενεργεί ως Δικαστήριο τελευταίου βαθμού δικαιοδοσίας. Η αρχή της επικουρικότητας απαιτεί όπως δίδεται η ευκαιρία στα εθνικά δικαστήρια να προλαμβάνουν, να εντοπίζουν και να αποκαθιστούν τις επικαλούμενες παραβιάσεις. Εάν το εθνικό δικαστήριο δεν προσφέρει τη δυνατότητα αποκατάστασης, τότε μπορεί να κατατεθεί αίτηση στο Δικαστήριο.

Είναι υποχρεωτική η έφεση στο Ανώτατο Δικαστήριο πριν την άσκηση προσφυγής στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων;

Πρέπει πάντοτε να ασκείται έφεση ενώπιον του ανώτατου δικαστηρίου ενός κράτους πριν από την άσκηση προσφυγής στο Δικαστήριο, ώστε να αποφευχθεί ο κίνδυνος να κηρύξει το Δικαστήριο την προσφυγή μη παραδεκτή λόγω μη εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων μέσων, όπως απαιτείται από

το άρθρο 35 (1) της Σύμβασης. Σε ορισμένα Κράτη ενδέχεται να υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες δεν απαιτείται έφεση στο ανώτατο δικαστήριο, για παράδειγμα εάν το δικαστήριο αυτό έχει ήδη αποφανθεί επί του επίμαχου ζητήματος. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ο ενδιαφερόμενος δικηγόρος θα πρέπει να μελετήσει προσεκτικά το σχετικό εσωτερικό δίκαιο, τη θέση του εθνικού δικαστηρίου τελευταίου βαθμού δικαιοδοσίας και τη νομολογία του Δικαστηρίου. Η Σύμβαση απαιτεί μόνο την εξάντληση των εσωτερικών ένδικων μέσων εφόσον είναι σχετικά με τις επικαλούμενες παραβιάσεις και που είναι επαρκή και αποτελεσματικά για την αποκατάστασή τους.

Είναι σημαντικό να εξαντλούνται όλα τα αποτελεσματικά εσωτερικά ένδικα στις διαδικασίες προσφυγής;

Η εξάντληση όλων των αποτελεσματικών εσωτερικών ένδικων μέσων είναι κεφαλαιώδους σημασίας. Οι δικηγόροι θα πρέπει να μελετήσουν τη νομολογία του Δικαστηρίου όσον αφορά το κατά πόσον υπάρχει αποτελεσματική θεραπεία στο συγκεκριμένο τομέα του δικαίου που ισχύει για την υπόθεσή τους. Μη άσκηση προσφυγής σε όλα τα εθνικά δικαστήρια μέχρι, και περιλαμβανομένου, του Δικαστηρίου τελευταίου βαθμού δικαιοδοσίας του Κράτους, δυνατόν να οδηγήσει στην κήρυξη της προσφυγής ως μη παραδεκτής από το Δικαστήριο σύμφωνα με το άρθρο 35 της Σύμβασης. Το σύστημα της Σύμβασης εδράζεται στην αρχή της επικουρικότητας. Σε περίπτωση που ο προσφεύγων δεν εξαντλήσει τα εσωτερικά ένδικα μέσα, το Δικαστήριο θα συμπεράνει ότι η εθνική νομικό σύστημα στερήθηκε της δυνατότητας να επανεξετάσει τις καταγγελίες σύμφωνα με τη Σύμβαση.

Πώς θα πρέπει να ασκηθεί προσφυγή για μια παραβίαση της Σύμβασης;

Οποιαδήποτε προσφυγή για παραβίαση της Σύμβασης θα πρέπει να ασκηθεί επί της ουσίας. Ενδείκνυται ειδικά, να ασκούνται προσφυγές κατά παραβιάσεων συγκεκριμένων Άρθρων της Σύμβασης και όχι σχετικά με μία γενική ή αόριστη παραβίαση νομικών αρχών. Κατά παρόμοιο τρόπο, απαιτείται ακρίβεια αναφορικά με τις φερόμενες επιπτώσεις, επί των οποίων το δικαστήριο καλείται να αποφανθεί, εξαιτίας των παραβιάσεων. Για παράδειγμα εάν ασκείται προσφυγή σχετικά με την παραβίαση του δικαιώματος για απονομή δικαιοσύνης εντός εύλογου χρονικού διαστήματος (Άρθρο 6(1) της Σύμβασης) που ασκείται στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας, θα πρέπει να δηλώνεται με σαφήνεια η θεραπεία η οποία ζητείται: τερματισμός των διαδικασιών ή η αναγνώριση ότι συντρέχουν ελαφρυντικές περιστάσεις (που αποτελούν τις εναλλακτικές επιπτώσεις μίας παραβίασης του δικαιώματος σε χρηστή δίκη, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου).

Πώς μπορεί κάποιος να επικαλεσθεί τη Νομολογία του Δικαστηρίου σε διαδικασίες ενώπιον εθνικών δικαστηρίων;

Κρίνεται σκόπιμο να επικαλείται κάποιος τη νομολογία ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, και πράττοντάς αυτό να αναφερθεί σε προηγούμενες αποφάσεις του Δικαστηρίου που σχετίζονται με παραβιάσεις Άρθρων ή Άρθρου της Σύμβασης. Θα πρέπει να γίνονται πλήρεις αναφορές στις αποφάσεις του Δικαστηρίου αναφορικά με τις εν λόγω παραβιάσεις, περιλαμβανομένης της αναφοράς σε συγκεκριμένες παραγράφους που αφορούν την παραβίαση, στις οποίες βασίστηκε το Δικαστήριο για τη λήψη της απόφασής του σε παρόμοιες περιπτώσεις. Οι Δικηγόροι δεν θα πρέπει να περιορίζονται στη μελέτη αποφάσεων του Δικαστηρίου που αφορούν το ίδιο το εναγόμενο Κράτος. Κρίνεται σκόπιμο να εξετάζονται όλες οι Δικαστικές αποφάσεις που αφορούν το συγκεκριμένο Άρθρο της Σύμβασης σε άλλες χώρες με παρόμοιο νομικό σύστημα.

Οι παραβιάσεις θεμελιωδών δικαιωμάτων θα πρέπει να εγείρονται πάντοτε γραπτώς;

Κρίνεται απόλυτα σκόπιμο οποιοδήποτε ισχυρισμοί για παραβιάσεις της Σύμβασης να υποβάλλονται γραπτώς, όπως για παράδειγμα σε γραπτές αγορεύσεις, γραπτές σημειώσεις προς το δικαστήριο, και/ή γραπτές διαπιστώσεις. Η σκοπιμότητα της καταγγελίας για παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν αμφισβητείται πλέον, και οι εθνικοί δικαστές είναι αυτοί που θα πρέπει να αποφασίσουν επί αυτών των θεμάτων. Επιπλέον, όπου έχει ασκηθεί προσφυγή γραπτώς, ο δικηγόρος θα έχει τη δυνατότητα τελικά να παρουσιάσει εκείνα τα έγγραφα ενώπιον του Δικαστηρίου για να αποδείξει ότι τα σχετικά επιχειρήματα έχουν εγερθεί σε κάθε στάδιο των διαδικασιών σε εθνικό επίπεδο.

Ποιες συμβουλές πρέπει να δίνονται στον πελάτη;

Είναι σημαντικό οι δικηγόροι να παρέχουν στους πελάτες τους όσον το δυνατόν πληρέστερες και ακριβέστερες νομικές συμβουλές έτσι ώστε να καθίστανται αντιληπτά τα σχετικά νομικά ζητήματα. Δεν εξυπηρετεί καθόλου τον πελάτη μια αόριστη ανάλυση των ζητημάτων και αυτό δυνατόν να οδηγήσει σε πρόωρη αποτυχία ενώπιον του Δικαστηρίου. Είναι απαραίτητος ο ακριβής προσδιορισμός των γεγονότων για να αποφευχθεί η αοριστία ή η ανακρίβεια σχετικά με τα σχετικά άρθρα της σύμβασης και η ασάφεια στις αποφάσεις των εθνικών δικαστηρίων, οι οποίες ενδέχεται να προκύψουν από υπερβολικά απλουστευμένη ανάλυση των δικαιωμάτων που φέρονται ότι παραβιάζονται.

Πώς πρέπει να παρουσιάζεται μια παραβίαση της Σύμβασης ενώπιον του Δικαστηρίου;

Οι δικηγόροι θα πρέπει να αποφεύγουν να επικαλούνται αόριστες παραβιάσεις ενός ή περισσότερων δικαιωμάτων που καλύπτονται από τη Σύμβαση. Η προσφυγή κατά των ισχυριζόμενων παραβιάσεων θα πρέπει να ασκηθεί με ακρίβεια, επισημαίνοντας την παράβαση ενός ή περισσότερων θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως αυτά προστατεύονται από τα Άρθρα ή το Άρθρο της Σύμβασης ή από ένα από τα Πρωτόκολλα της. Θα πρέπει να γίνει πολύ συγκεκριμένη αναφορά σε αποσπάσματα προηγούμενων αποφάσεων του Δικαστηρίου και να αναπτυχθεί η σχετικότητα τους (που θα περιλαμβάνει σημεία αναφοράς σε αποφάσεις και αναφορές σε παραγράφους).

Πώς θα τύχει προετοιμασίας μία υπόθεση σε επίπεδο εθνικών διαδικασιών;

Οι δικηγόροι δεν θα πρέπει να λησμονούν να δημιουργήσουν ένα καλά τεκμηριωμένο φάκελο αμέσως μετά την έναρξη των εθνικών διαδικασιών, και να τον ενημερώνουν σε κάθε στάδιο των διαδικασιών έτσι ώστε να έχουν ένα ολοκληρωμένο φάκελο όταν καταλήξουν οι διαδικασίες στο ανώτατο δικαστήριο. Ο φάκελος της υπόθεσης θα πρέπει να περιλαμβάνει το μαρτυρικό υλικό, όλα τα δικαστικά έγγραφα (δικόγραφα, γραπτές τοποθετήσεις, διατάγματα δικαστηρίου, κ.λπ.), αποσπάσματα από παρατηρήσεις σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων καθώς και σχετικές αποφάσεις εθνικών δικαστηρίων και τη νομολογία του Δικαστηρίου.

Ποια είναι η προσέγγιση που πρέπει να ακολουθείται μετά την ολοκλήρωση των διαδικασιών σε εθνικό επίπεδο;

Όταν εξαντληθούν όλες οι εφέσεις ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, ενδείκνυται ο δικηγόρος να ετοιμάσει ολοκληρωμένη νομική καθοδήγηση σχετικά με τις πιθανότητες επιτυχίας ενώπιον του Δικαστηρίου. Η συμβουλή του δικηγόρου θα πρέπει να επισημαίνει με σαφήνεια τις προθεσμίες για την υποβολή της προσφυγής στο Δικαστήριο, που σήμερα είναι έξι μήνες από την ημερομηνία που

λήφθηκε η οριστική απόφαση του εθνικού δικαστηρίου (περίοδος που μειώνεται στους τέσσερις μήνες όταν όλα τα Κράτη Μέλη θα έχουν επικυρώσει το Πρωτόκολλο 15). Η νομική συμβουλή θα πρέπει να περιλαμβάνει μια επισκόπηση των πιο πρόσφατων σχετικών αποφάσεων από τη βάση δεδομένων HUDOC που προσφέρει πρόσβαση στη νομολογία του Δικαστηρίου. Ο δικηγόρος θα πρέπει να εξετάσει αν θα πρέπει να επεξηγήσει τους βασικούς τομείς όπως π.χ. τη διαδικασία σε μονομελές δικαστήριο, στατιστικές που αφορούν μη-παραδεκτές προσφυγές, τη διάρκεια των διαδικασιών στο Στρασβούργο, τα προβλεπόμενα έξοδα (δικηγορικά τέλη και έξοδα) και τους κανόνες αναφορικά με την δίκαιη ικανοποίηση. Είναι σημαντικό να λεχθεί στους πελάτες με σαφήνεια και κατ' επανάληψη ότι το Δικαστήριο δεν αποτελεί μια ακόμη έφεση ή έναν «τέταρτο βαθμό δικαιοδοσίας».

Απαιτείται προσοχή αναφορικά με την ακριβή ημερομηνία εκπνοής της προθεσμίας για την καταχώρηση της προσφυγής, όπως για παράδειγμα εάν συμπίπτει με σαββατοκυριακό, επειδή οι εθνικοί κανονισμοί μπορεί να διαφέρουν από εκείνους του Δικαστηρίου. Κατά παρόμοιο τρόπο, θα πρέπει να δίδεται προσοχή σε συγκεκριμένα ζητήματα όπως είναι ο υπολογισμός της προθεσμίας για την υποβολή αιτήσεων στο Δικαστήριο στην περίπτωση πολλαπλών μη-διαδοχικών περιόδων προσωρινής κράτησης (βλ. *Idalov v. Russia*, Προσφυγή Αρ. 5826/03).

Μόνο η υποβολή πλήρως συμπληρωμένης προσφυγής και των σχετικών εγγράφων διακόπτει την εξάμηνη προθεσμία για την υποβολή της προσφυγής. Η αποστολή εγγράφων με τηλεμοιότυπο δεν εξυπηρετεί κανένα σκοπό και δεν αποτελεί καταχώρηση εντός της προθεσμίας (βλέπε κατωτέρω, ερωτήματα 16 και 17).

Ποια είναι τα θέματα που πρέπει να ακολουθήσει ένας δικηγόρος όταν λάβει τις σχετικές οδηγίες μετά την ολοκλήρωση των εθνικών διαδικασιών;

Σε περίπτωση που ζητηθεί η γνώμη του δικηγόρου μετά την ολοκλήρωση των εθνικών διαδικασιών, να δηλαδή αναλάβει την υπόθεση σε αυτό το στάδιο, πρέπει να επανεξεταστεί ολόκληρη η υπόθεση προκειμένου ο δικηγόρος να γνωμοδοτήσει επί της ουσίας σχετικά με τις προοπτικές επιτυχίας ενώπιον του Δικαστηρίου. Θα πρέπει να συμπληρωθεί το έντυπο προσφυγής και οι δικηγόροι θα πρέπει, βεβαίως, να διασφαλίσουν ότι διαθέτουν την ενδεδειγμένη εμπειρογνωμοσύνη σε θέματα που αφορούν τη Σύμβαση.

Ποια άλλα θέματα είναι δυνατόν να προκύψουν σε αυτές τις περιπτώσεις;

Οι δικηγόροι πρέπει να είναι έτοιμοι να χειριστούν συγκεκριμένα ζητήματα και να συμβουλεύουν ανάλογα τον πελάτη τους εάν προκύψουν. Τέτοια ζητήματα περιλαμβάνουν προσωρινά μέτρα, διαδικασίες ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης του Δικαστηρίου, πιλοτικές αποφάσεις, εκτέλεση απόφασης μετά από διαπίστωση παραβίασης, νομική αρωγή, φιλικούς διακανονισμούς, αιτήματα για ανωνυμία, μονομερείς δηλώσεις και ποιες γλώσσες μπορούν να χρησιμοποιηθούν, καθώς και τα διαδικαστικά προβλήματα που μπορεί να προκύψουν, όπως ο συντονισμός σε περίπτωση όπου είναι αναμειγμένοι διάφοροι δικηγόροι και θέματα επικοινωνίας με το Δικαστήριο.

Οι δικηγόροι καλούνται να ελέγχουν τακτικά τον ιστότοπο του Δικαστηρίου για πληροφορίες σχετικά με τις περιπτώσεις που δημοσιοποιούνται, να συμβουλεύονται συχνά τη βάση δεδομένων του Δικαστηρίου και να χρησιμοποιούν το δείγμα προσφυγής που παρέχεται στον ιστότοπο Δικαστηρίου. Τέλος, οι δικηγόροι πρέπει να ελέγχουν για τυχόν αλλαγές στη διαδικασία του Δικαστηρίου, ιδίως μετά από τροποποιήσεις των κανονισμών του Δικαστηρίου. Εάν ο πελάτης αλλάξει δικηγόρο ο

προηγούμενος δικηγόρος, προκειμένου να διασφαλίσει τη συνέχεια της εκπροσώπησης, πρέπει να παραδώσει το φάκελο της υπόθεσης στο νέο δικηγόρο, μαζί με όλες τις πληροφορίες σχετικά με τη διαδικασία που εκκρεμεί ενώπιον του Δικαστηρίου και το Δικαστήριο θα πρέπει να ενημερωθεί για αυτό.

Είναι δυνατόν να ασκηθεί προσφυγή στο Δικαστήριο σε σχέση με πράξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης;

Δεν μπορεί να ασκηθεί απευθείας προσφυγή στο Δικαστήριο αναφορικά με παραβιάσεις που προκύπτουν από απόφαση ή ενέργεια των θεσμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (βλ. ενημερωτικό δελτίο και τη Νομολογία που αφορά την Ευρωπαϊκή Ένωση που διατίθεται στον ιστότοπο του Δικαστηρίου). Εναπόκειται στα εθνικά δικαστήρια να υποβάλουν στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ζητήματα που αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ή του κύρους των πράξεων των οργάνων, οργανισμών ή φορέων της Ένωσης. Μπορεί να ασκηθεί προσφυγή για επικαλούμενη παραβίαση της Σύμβασης ενώπιον του Δικαστηρίου μετά από απόφαση του Δικαστηρίου (Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης) σχετικά με το ίδιο σημείο (βλ. απόφαση *Bosphorus* κατά Ιρλανδίας του Δικαστηρίου (Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης) της 30ης Ιουνίου 2005 4(Προσφυγή αρ. 45036/98) και την πιο πρόσφατη υπόθεση του Δικαστηρίου (Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης) της *Ανοτιή* κατά Λετονίας της 23ης Μαΐου 2016 (προσφυγή με Αρ. 17502/07)).

Πόσο σημαντική είναι η συνεχιζόμενη επιμόρφωση σε θέματα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων;

Η συνεχής επιμόρφωση σε θέματα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είναι κεφαλαιώδους σημασίας για τους δικηγόρους. Ενδείκνυται κάθε δικηγόρος να παρακολουθεί επιμορφωτικά μαθήματα και σεμινάρια πάνω σε ουσιώδη θέματα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, όπως αυτά που διοργανώνονται από τους εθνικούς Δικηγορικούς Συλλόγους και να παρακολουθούν τις εξελίξεις στη νομολογία του Δικαστηρίου. Συστήνεται, επίσης, η μελέτη εξειδικευμένων συγγραμμάτων και περιοδικών επιστημονικών εκδόσεων. Υπάρχει Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για την Εκπαίδευση Επαγγελματιών Δικαίου στα Ανθρώπινα Δικαιώματα (το πρόγραμμα HELP), στο οποίο το Συμβούλιο των Δικηγορικών Συλλόγων της Ευρώπης (CCBE) είναι εταίρος. Το πρόγραμμα αυτό στηρίζει τα Κράτη Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης στην εφαρμογή της Σύμβασης σε εθνικό επίπεδο και είναι ιδιαίτερα χρήσιμο για τους δικηγόρους. Η ιστοσελίδα του HELP προσφέρει ελεύθερη πρόσβαση σε επιμορφωτικό υλικό και εργαλεία για το Δικαστήριο. Είναι διαθέσιμο στον ιστότοπο <http://www.coe.int/help> για οποιονδήποτε ενδιαφερόμενο. Τέλος, είναι επιθυμητή η κατοχή καλής γνώσης των επισήμων γλωσσών του Δικαστηρίου (Αγγλικά και Γαλλικά) για την ορθή εκπροσώπηση και παροχή βοήθειας προς τον πελάτη.

Ποια εργαλεία έχουν στη διάθεσή τους τα μέρη και οι δικηγόροι τους;

Υπάρχουν πολλά εργαλεία διαθέσιμα για την ενημέρωση των μερών και των δικηγόρων αναφορικά με τη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου και σχετικά με το νόμο περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Πιο συγκεκριμένα η ιστοσελίδα του Δικαστηρίου (<http://www.echr.coe.int>) παρέχει μια απλοποιημένη σύνοψη των διαδικασιών της Σύμβασης καθώς και το κείμενο της Σύμβασης και τα Πρωτόκολλά του, όπως επίσης και πρόσβαση στη βάση δεδομένων HUDOC που αφορά τη νομολογία του Δικαστηρίου, ενημερωτικές σημειώσεις επί της νομολογίας, πρακτικό οδηγό σχετικά με το παραδεκτό, και πολλά άλλα βοηθήματα (βλ. ερώτηση 30). Επίσης, πολλοί ιστότοποι, σε εθνικό επίπεδο, παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τα Ανθρώπινα Δικαιώματα.

Διαδικασίες ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Ποιο είναι το χρονικό περιθώριο για την καταχώρηση μιας προσφυγής στο Δικαστήριο;

Το Δικαστήριο μπορεί να χειριστεί μόνον υποθέσεις που έχουν κατατεθεί εντός προθεσμίας έξι μηνών από την ημερομηνία της τελεσίδικης εσωτερικής απόφασης (Άρθρο 35 (1)). Σημειώνεται ότι, το Πρωτόκολλο 15 που θα τεθεί σε ισχύ τους επόμενους μήνες μετά την επικύρωσή του από το σύνολο των 47 Κρατών Μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης, μειώνει αυτήν την περίοδο από έξι μήνες σε τέσσερις μήνες (Μέχρι στιγμής 45 από τα 47 Κράτη Μέλη έχουν ήδη επικυρώσει το Πρωτόκολλο).

Η περίοδος αυτή ξεκινά από την ημερομηνία της τελεσίδικης απόφασης της ανώτατης αρμόδιας εθνικής αρχής, στο πλαίσιο της εξάντλησης όλων των εσωτερικών ένδικων μέσων. Η προθεσμία των έξι μηνών αρχίζει μία ημέρα μετά την ανακοίνωση της απόφασης (βλ. Παπαχελάς κατά Ελλάδος 31423/96 § 30, ECHR 1999-II, *Sabri Güneş κατά Τουρκίας* 29 Ιούνιος 2012).

Για παράδειγμα:

- Όταν σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο δεν υπάρχει πρόβλεψη για επίδοση, η ημερομηνία που θα λαμβάνεται υπόψη θα είναι η ημερομηνία κατά την οποία τα μέρη ενημερώνονται αποτελεσματικά επί του περιεχομένου της σχετικής απόφασης,
- Όταν είναι εξαρχής προφανές ότι ο προσφεύγων δεν έχει στη διάθεσή του κανένα αποτελεσματικό ένδικο μέσο, η προθεσμία των έξι μηνών αρχίζει από την ημερομηνία των καταγγελλόμενων πράξεων ή μέτρων ή από την ημερομηνία κατά την οποία ο προσφεύγων λαμβάνει γνώση αυτών ή υφίσταται τις σχετικές συνέπειες ή τη ζημία.
- Όταν η ισχυριζόμενη παραβίαση αποτελεί μία συνεχιζόμενη κατάσταση κατά της οποίας δεν υφίσταται κανένα ένδικο μέσο στο εσωτερικό δίκαιο, η εξάμηνη προθεσμία δεν αρχίζει να υπολογίζεται παρά μόνο όταν η κατάσταση παύσει να υφίσταται. Εφόσον η κατάσταση αυτή συνεχίζεται, ο κανόνας των έξι μηνών δεν έχει εφαρμογή.

Η έναρξη της περιόδου, επομένως, θα είναι είτε η ημερομηνία της τελεσίδικης απόφασης του Δικαστηρίου, ή η ημερομηνία κατά την οποία ο προσφεύγων και/ή ο δικηγόρος του έχουν λάβει γνώση της απόφασης. Η λήξη της περιόδου είναι η τελευταία ημέρα της εξάμηνης προθεσμίας, ακόμη και αν εκείνη η ημερομηνία συμπίπτει με Κυριακή ή τραπεζική αργία.

Θεωρητικά, οι δικηγόροι θα πρέπει να αποστείλουν στη Γραμματεία του Δικαστηρίου την προσφυγή τους το συντομότερο δυνατό, και σε κάθε περίπτωση πριν από την εκπνοή της προθεσμίας. Η εξάμηνη περίοδος μπορεί να διακοπεί μόνον με την αποστολή συμπληρωμένου έντυπου προσφυγής στο Δικαστήριο, όπως προβλέπεται στο άρθρο 47 του Κανονισμού. Βλ. Σημείωση για τον Κανονισμό 47 στον ιστότοπο του Δικαστηρίου.

Η αίτηση θα καταχωρηθεί μόνον όταν το Δικαστήριο λάβει ολοκληρωμένη αίτηση, περιλαμβανομένων όλων των απαραίτητων εγγράφων. Σε περίπτωση όπου κάποιο σημαντικό έγγραφο απουσιάζει, η Γραμματεία δεν πρόκειται να επιληφθεί της υπόθεσης. Ενδεικνύεται, επομένως, οι Δικηγόροι να αποστέλλουν το έντυπο προσφυγής αρκετές εβδομάδες πριν από την εκπνοή της εξάμηνης προθεσμίας, για να υπάρχει χρόνος, εάν είναι αναγκαίο, για προσθήκες στο έντυπο προσφυγής και προς αποφυγή

απόρριψης της προσφυγής χωρίς εξέταση όταν θα είναι πια πολύ αργά για να υποβληθεί ξανά με τον ορθό τρόπο.

Τι πρέπει να περιλαμβάνει το νέο επίσημο έντυπο προσφυγής που είναι διαθέσιμο στον ιστότοπο του Δικαστηρίου;

Τα έντυπα προσφυγής είναι διαθέσιμα σε μορφή PDF στο τμήμα της ιστοσελίδας του Δικαστηρίου που φέρει τον τίτλο «Προσφεύγοντες/Applicants». Ο Κανονισμός 47 των Κανονισμών (που έτυχε σημαντικής αναθεώρησης, με ισχύ από την 1^η Ιανουαρίου του 2016) παραθέτει τις πληροφορίες που θα πρέπει να συμπεριληφθούν στην προσφυγή. Περαιτέρω καθοδήγηση, περιλαμβανομένου πρακτικού οδηγού για την κατάθεση μιας υπόθεση στο Δικαστήριο, επεξηγεί τα βήματα για τις ατομικές προσφυγές σύμφωνα με το Άρθρο 34 της Σύμβασης και τον τρόπο συμπλήρωσης του εντύπου προσφυγής. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί οποιαδήποτε από τις επίσημες γλώσσες Κράτους Μέλους του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη συμπλήρωση του εντύπου προσφυγής.

Είναι σημαντικό να παρέχονται όλες οι πληροφορίες που απαιτούνται σε μία προσφυγή και να παρατίθενται με ακρίβεια και σαφήνεια στο έντυπο προσφυγής. Παράλειψη να το πράξετε δυνατόν να έχει σαν αποτέλεσμα τη μη εξέταση της προσφυγής από το Δικαστήριο. Όλα τα γεγονότα και τα επιχειρήματα θα πρέπει να περιληφθούν στο έντυπο προσφυγής. Συμπληρωματικές πληροφορίες ή επιχειρήματα που δεν υπερβαίνουν τις 20 σελίδες μπορούν να επισυναφθούν στο έντυπο προσφυγής, νοουμένου ότι αποτελούν απλά προσθήκες σε πληροφορίες που ήδη υπάρχουν στο έντυπο.

Η εξουσιοδότηση του προσφεύγοντος προς το νομικό πρόσωπο που τον/την εκπροσωπεί αποτελεί τώρα μέρος του εντύπου προσφυγής (σελ.3) και θα πρέπει να συμπληρωθεί, να χρονολογηθεί και να υπογραφεί (πρωτότυπη υπογραφή) από τον προσφεύγοντα. Ο εκπρόσωπος θα πρέπει επίσης να υπογράψει στο πεδίο «Πληρεξούσιο» του εντύπου προσφυγής (επίσης στη σελίδα 3).

Ξεχωριστό πληρεξούσιο θα γίνεται αποδεκτό μόνο εάν δοθεί κατάλληλη αιτιολόγηση, όταν κατατίθεται η προσφυγή, σχετικά με την ελλιπή παροχή πληροφοριών και την απουσία υπογραφής στο έντυπο προσφυγής. Αυτό θα επεξηγεί και το γιατί ήταν αντικειμενικά αδύνατο να υπογράψει ο προσφεύγων το πληρεξούσιο στη σελίδα 3 του εντύπου προσφυγής, όπως για παράδειγμα επειδή ο προσφεύγων είναι φυλακισμένος σε μια μακρινή χώρα και παραμένουν μόνο μερικές ημέρες πριν από τη λήξη της εξάμηνης περιόδου.

Έντυπο προσφυγής που κατατίθεται από νομικό πρόσωπο θα πρέπει να συνοδεύεται από τα υποστηρικτικά έγγραφα που επιβεβαιώνουν ότι ο εκπρόσωπος του νομικού προσώπου έχει το δικαίωμα, σύμφωνα με την εγχώρια νομοθεσία, να ενεργεί εκ μέρους τους, π.χ. με την παρουσίαση αποσπάσματος από το εμπορικό μητρώο.

Σημειώνεται ότι, εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι ένα έντυπο προσφυγής δεν είναι πλήρως συμπληρωμένο δεν θα το καταχωρήσει. Προσφυγή με ελλιπή στοιχεία θα πρέπει να κατατεθεί εκ νέου σε νέο έντυπο προσφυγής, κατάλληλα συμπληρωμένο και με οποιαδήποτε συνημμένα έγγραφα, πάντοτε μέσα στα πλαίσια της προθεσμίας σύμφωνα με το Άρθρο 35(1).

Ποια έγγραφα θα πρέπει να επισυνάπτονται σε μια προσφυγή;

Το έντυπο προσφυγής θα πρέπει να υποστηρίζεται από αντίτυπα (ποτέ τα πρωτότυπα έγγραφα και δεν είναι αναγκαίες οι μεταφράσεις) των αποφάσεων των εθνικών δικαστηρίων, έγγραφα που

επιβεβαιώνουν συμμόρφωση με την εξάμηνη προθεσμία (όπως για παράδειγμα η επίσημη γνωστοποίηση της οριστικής απόφασης), και δικόγραφα και τοποθετήσεις κατά τις διαδικασίες στο πρωτόδικο δικαστήριο, κατά την έφεση και ενώπιον των ανωτάτων διοικητικών δικαιοδοσιών, ενώπιον δικαστηρίου ή συνταγματικού δικαστηρίου, που καταδεικνύουν τη συμμόρφωση με τις διατάξεις της Σύμβασης σε επίπεδο εθνικών δικαστηρίων. Το τελευταίο είναι αναγκαίο λόγω του ότι οι δικαστικές αποφάσεις δεν αναφέρονται σε νομικά σημεία που αφορούν τη Σύμβαση και που έχουν εγερθεί από τους δικηγόρους κατά τη διάρκεια της δικαστικής, επειδή ενίοτε οι αποφάσεις σε εθνικό επίπεδο δεν αναφέρουν τα επιχειρήματα που έχουν προβληθεί ενώπιον του δικαστηρίου (Βλ. Οδηγός καλής πρακτικής σε σχέση με εσωτερικά ένδικα μέσα).

Άλλα έγγραφα σχετικά με τις αποφάσεις ή τα μέτρα που προσβάλλονται μπορούν να επισυναφθούν σε μία προσφυγή (όπως τα πρακτικά, οι ιατρικές ή άλλες εκθέσεις ή καταθέσεις μαρτύρων). Θα πρέπει να επισυναφθούν αντίγραφα των εν λόγω εγγράφων και αποφάσεων αριθμημένα με χρονολογική σειρά και ακριβή αναφορά στους τίτλους των εγγράφων.

Αυτό το έντυπο προσφυγής (με τα σχετικά έγγραφα από τις εθνικές διαδικασίες) είναι το μόνο έγγραφο που λαμβάνεται υπόψη από το Δικαστήριο κατά την αξιολόγηση της συμμόρφωσης με τον Κανονισμό 47. Το Δικαστήριο εξετάζει οποιαδήποτε υποστηρικτικά σχόλια (που δεν πρέπει να υπερβαίνουν τις 20 σελίδες) που θα αναπτύσσουν επιχειρήματα που έχουν ήδη περιληφθεί στο έντυπο προσφυγής ως υποστηρικτικά.

Πως και σε ποιον αποστέλλονται η προσφυγή και τα υποστηρικτικά έγγραφα;

Η προσφυγή και τα συνημμένα έγγραφα αποστέλλονται, με το ταχυδρομείο, στη Γραμματεία του Δικαστηρίου (The Registrar, European Court of Human Rights). Ενδείκνυται ιδιαίτερα, η προσφυγή να αποστέλλεται ταχυδρομικά με συστημένη παράδοση έτσι ώστε να έχετε γραπτή και επίσημη απόδειξη της ημερομηνίας κατάθεσης της προσφυγής, που είναι η ημερομηνία ταχυδρόμησης. Η Γραμματεία δεν αποστέλλει πλέον βεβαίωση παραλαβής της αλληλογραφίας.

Αποστολή της προσφυγής με φαξ δεν θεωρείται πλήρης και δεν θα διακόψει την εξάμηνη προθεσμία, επειδή το Δικαστήριο πρέπει να παραλάβει το πρωτότυπο υπογεγραμμένο έντυπο αυτής.

Όταν ο προσφεύγων ή ο δικηγόρος καταθέσουν προσφυγές που αφορούν διαφορετικά γεγονότα για πολλούς προσφεύγοντες, θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί κατάλληλα συμπληρωμένο έντυπο προσφυγής για κάθε προσφεύγοντα ξεχωριστά και να επισυνάπτονται στο κατάλληλο έντυπο προσφυγής τα απαραίτητα έγγραφα που σχετίζονται με κάθε ένα από τους προσφεύγοντες.

Όταν υποβληθεί μία προσφυγή που περιλαμβάνει πέραν των πέντε προσφευγόντων, ο δικηγόρος τους πρέπει να αποστείλει – επιπρόσθετα από τα έντυπα προσφυγής – πίνακα σε μορφή Microsoft Excel με τα ονόματα και τις στοιχεία κάθε ενός από τους προσφεύγοντες. Τα πρότυπο (template) του πίνακα είναι διαθέσιμο στον ιστότοπο του Δικαστηρίου ως παράρτημα: Addendum for multiple applicants

Εάν η προσφυγή υποβληθεί εκ μέρους πολλών προσφευγόντων και περιλαμβάνει γεγονότα τα οποία είναι ταυτόσημα για όλους, θα πρέπει να υπογραφούν και να υποβληθούν μαζί με το υπόλοιπο έντυπο τα προσωπικά στοιχεία του κάθε προσφεύγοντος όπως και το πληρεξούσιο (σ.σ. 1-3) σε κανονική μορφή. Θα πρέπει επίσης να προστεθεί ο κατάλογος σε μορφή πίνακα excel με τις διευθύνσεις και την προσωπική κατάσταση κάθε ενός από τους προσφεύγοντες. Επεξηγήσεις μπορούν να προστεθούν στο τετραγωνάκι 69 στο πεδίο 'Σχόλια' στη σελίδα 13 του εντύπου.

Το Δικαστήριο θα ενημερώσει του δικηγόρους, ταχυδρομικώς, ότι η προσφυγή έχει καταχωρηθεί (εάν είναι πλήρης) και θα λάβουν αριθμό υπόθεσης και ένα σετ ετικετών με γραμμωτό κώδικα που πρέπει να τοποθετούνται σε οποιαδήποτε επικοινωνία με τη Γραμματεία του Δικαστηρίου.

Πώς επικοινωνούμε με τη Γραμματεία;

Σύμφωνα με τη διαδικασία, το Δικαστήριο θα ενημερώσει τον προσφεύγοντα σχετικά με την καταχώρηση της προσφυγής του/της.

Το Δικαστήριο ενημερώνει με διάφορους τρόπους τον προσφεύγοντα για την καταχώρηση ανάλογα με τη διαδικασία που ισχύει σε κάθε περίπτωση, όπως για παράδειγμα σε εμφανώς μη παραδεκτές υποθέσεις, όπου ο δικηγόρος του προσφεύγοντος θα λάβει την απόφαση δικαστηρίου μονομελούς σύνθεσης (Κανονισμός 52 Α), ή σε υποθέσεις που δεν κηρύσσονται άμεσα μη παραδεκτές και που καταχωρούνται για περαιτέρω εξέταση, και υποθέσεις για τις οποίες η επικοινωνία διεξάγεται με την εναγόμενη Κυβέρνηση (Κανονισμός 53§ 2β).

Η αλληλογραφία με τη Γραμματεία διεξάγεται αποκλειστικά σε έντυπη μορφή. Δεν είναι δυνατή η προφορική επικοινωνία με τη Γραμματεία σχετικά με την προσφυγή.

Κάθε επικοινωνία με τη Γραμματεία θα πρέπει να διεξάγεται μέσω του ταχυδρομείου, είτε πρόκειται για ερωτήματα, αιτήματα για πληροφορίες, επιπρόσθετα έγγραφα ή γνωστοποίηση αλλαγής διεύθυνσης ή της οικογενειακής κατάστασης του προσφεύγοντος.

Όταν η Γραμματεία επικοινωνήσει γραπτώς με το Δικηγόρο του προσφεύγοντος σχετικά με την καταχώρηση της προσφυγής ή για να τον πληροφορήσει ότι η προσφυγή έχει κοινοποιηθεί στην εναγόμενη Κυβέρνηση, εκείνη η επιστολή θα παραθέτει τον αριθμό της αίτησης και τα πρακτικά βήματα που θα ακολουθηθούν, καθώς και τις υποχρεώσεις του δικηγόρου για το υπόλοιπο των διαδικασιών.

Κατά παρόμοιο τρόπο, η Γραμματεία θα αποστέλλει επιστολή στον δικηγόρο ζητώντας οποιαδήποτε έγγραφα ή πληροφορίες ή οποιαδήποτε επεξήγηση που πιθανόν να είναι αναγκαία σε σχέση με την προσφυγή.

Οι Δικηγόροι θα πρέπει να οπωσδήποτε να απαντούν άμεσα σε ερωτήσεις της Γραμματείας. Εάν ο δικηγόρος δεν απαντήσει ή απαντήσει με καθυστέρηση, πιθανόν να εκληφθεί από τη Γραμματεία ότι ο προσφεύγων δεν έχει πρόθεση να προχωρήσει με την προσφυγή, και υπάρχει πιθανότητα να διαγραφεί η προσφυγή από πινάκιο του Δικαστηρίου.

Πώς μπορούν να εξασφαλιστούν προσωρινά μέτρα;

Σύμφωνα με τον Άρθρο 39 των Κανονισμών του Δικαστηρίου, αυτό μπορεί να υποδείξει προσωρινά μέτρα τα οποία είναι υποχρεωτικά για το ενδιαφερόμενο Κράτος. Τα προσωρινά μέτρα δυνατόν να υποδειχθούν σε εξαιρετικές περιπτώσεις, κυρίως αναφορικά με υποθέσεις απέλασης και έκδοσης.

Το Δικαστήριο μπορεί να αποφανθεί ότι θα πρέπει να υποδείξει στο εμπλεκόμενο Κράτος ότι η απομάκρυνση του προσφεύγοντος δυνατόν να αναβληθεί .

Λεπτομερείς κανόνες σχετικά με αιτήματα για προσωρινά μέτρα καθορίζονται σε πρακτικές οδηγίες που εκδίδονται από τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου, με τελευταία ενημέρωση το 2011 και που επισυνάφθηκε στους Κανόνες του Δικαστηρίου.

Αιτήματα για προσωρινά μέτρα σύμφωνα με τον Κανονισμό 39 υποβάλλονται γραπτώς. Απόρριψη αιτημάτων σύμφωνα με τον Κανονισμό 39 δεν μπορούν να εφεσιβληθούν.

Το Δικαστήριο προσδίδει ιδιαίτερη σημασία στις υποχρεώσεις τις οποίες πρέπει να τηρούν οι δικηγόροι στο πλαίσιο των προσωρινών μέτρων.

Τα αιτήματα πρέπει να επεξηγούνται, και να καθορίζουν, λεπτομερώς, τους λόγους στους οποίους ο προσφεύγων εστιάζει τους φόβους του, τη φύση και τους επικαλούμενους κινδύνους, και τις πρόνοιες της Σύμβασης οι οποίες υπάρχει ισχυρισμός ότι παραβιάζονται ή θα παραβιαστούν.

Για να εξετάσει το αίτημα το Δικαστήριο, θα πρέπει να επισυναφθούν σε αυτό οι αποφάσεις των εθνικών δικαστηρίων και άλλων εσωτερικών οργάνων.

Τα αιτήματα για προσωρινά μέτρα θα πρέπει να αποστέλλονται με φαξ – όχι με το ταχυδρομείο – το συντομότερο δυνατό μετά την οριστική εσωτερική απόφαση ή σε εξαιρετικές περιπτώσεις ακόμη και πριν ληφθεί η οριστική απόφαση εάν το θέμα είναι κρίσιμης σημασίας έτσι ώστε να δοθεί επαρκής χρόνος στο Δικαστήριο να χειριστεί το ζήτημα.

Το Δικαστήριο έχει καθορίσει ειδικό αριθμό φαξ για αιτήματα που αφορούν προσωρινά μέτρα: +33(0)3 88 41 39 00, από τη Δευτέρα μέχρι την Παρασκευή, από τις 8:00 μέχρι 16:00. Αιτήματα που αποστέλλονται μετά τις 16:00 δεν θα τυγχάνουν χειρισμού μέχρι την επόμενη εργάσιμη ημέρα. Οι δικηγόροι που αιτούνται προσωρινά μέτρα οφείλουν να απαντούν σε οποιοσδήποτε επιστολές και αιτήματα για πληροφορίες που αποστέλλονται από τη Γραμματεία του Δικαστηρίου.

Όπου είναι δυνατόν, οι δικηγόροι πρέπει να ενημερώνουν το Δικαστήριο σχετικά με την ημερομηνία και την ώρα εφαρμογής απόφασης για απέλαση, απομάκρυνση ή έκδοση.

Μετά την κατάθεση του αιτήματος για προσωρινά μέτρα, θα ζητηθεί από τον προσφεύγοντα ή τον δικηγόρο του να παρακολουθεί το θέμα.

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να πληροφορηθεί το Δικαστήριο χωρίς χρονοτριβή για οποιαδήποτε αλλαγή στο διοικητικό καθεστώς ή οποιοδήποτε άλλο καθεστώς του προσφεύγοντος (π.χ. απόκτηση άδειας παραμονής ή επιστροφή στην χώρα καταγωγής του). 9

Εξαρτάται από τον εκπρόσωπο του προσφεύγοντος να αναλάβει την πρωτοβουλία να ειδοποιήσει άμεσα το Δικαστήριο αν έχει, ενδεχόμενα, απωλέσει επαφή με τον πελάτη του/της.

Εάν το αίτημα για προσωρινά μέτρα απορριφθεί, είναι απαραίτητο να πληροφορηθεί το Δικαστήριο κατά πόσο η προσφυγή επί της ουσίας θα παραμείνει.

Ποιες είναι οι απαιτήσεις για γραπτές παρατηρήσεις (Κανονισμός 38 των Κανονισμών του Δικαστηρίου);

Γραπτές παρατηρήσεις απαιτούνται μόνον εάν η προσφυγή δεν είναι εμφανώς παραδεκτή ή θεωρείται επαναλαμβανόμενη. Παρατηρήσεις επί του παραδεκτού και επί της ουσίας θα πρέπει πρώτα να

ζητηθούν από την εναγόμενη Κυβέρνηση. Όταν οι εν λόγω παρατηρήσεις ληφθούν από το Τμήμα (Chamber), η Γραμματεία θα τις προωθήσει στον δικηγόρο του προσφεύγοντος.

Γραπτές παρατηρήσεις μπορούν να καταχωρηθούν μόνον εντός της προθεσμίας που καθορίζεται από τον Πρόεδρο του Τμήματος (Chamber) ή από τον εισηγητή – δικαστή (judge-Rapporteur).

Ο πρακτικός οδηγός που τροποποιήθηκε το Σεπτέμβριο του 2014 καθορίζει τη διαδικασία για τα εν λόγω υπομνήματα. Οποιαδήποτε έγγραφα και παρατηρήσεις που απαιτούνται από το Δικαστήριο θα πρέπει να αποστέλλονται με το ταχυδρομείο εις τριπλούν.

Οι απαιτήσεις για γραπτά υπομνήματα όπως καθορίζονται στα Άρθρα 10-13 του Πρακτικού Οδηγού θα πρέπει να τηρούνται. Σημειώνεται ότι, εάν τα υπομνήματα υπερβαίνουν τις 30 σελίδες, θα πρέπει να επισυνάπτεται σύντομη περίληψη.

Αναφορικά με το περιεχόμενο των παρατηρήσεων το Δικαστήριο ακολουθεί καθορισμένη διαδικασία. Οι ερωτήσεις του Δικαστηρίου πρέπει να απαντώνται με ακρίβεια.

Κατ' αρχάς, πιθανόν να ζητηθεί από το δικηγόρο του προσφεύγοντος και/ή από την εναγόμενη Κυβέρνηση να απαντήσουν σε συγκεκριμένες ερωτήσεις του Δικαστηρίου επί των πραγματικών γεγονότων.

Κατά δεύτερο λόγο, όταν το Δικαστήριο ζητήσει γραπτές παρατηρήσεις, αυτές θα τις παρέχει πρώτα η εναγόμενη Κυβέρνηση και στη συνέχεια θα κληθεί ο εκπρόσωπος του προσφεύγοντος να απαντήσει.

Συνήθως το Δικαστήριο καθορίζει προθεσμία για την υποβολή παρατηρήσεων. Τα μέρη μπορούν, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, να ζητήσουν παράταση της προθεσμίας, νοουμένου ότι το αίτημα λαμβάνεται πριν από τη εκπνοή της προθεσμίας.

Ο δικηγόρος του προσφεύγοντος θα πρέπει να ενημερώσει το Δικαστήριο για οποιαδήποτε εξέλιξη όσον αφορά εθνικό δίκαιο, είτε νομοθετική είτε αυτή προκύπτει από τη νομολογία, και που σχετίζεται με το αντικείμενο της προσφυγής. Οι δικηγόροι θα πρέπει να απαντούν άμεσα σε οποιοσδήποτε επιστολές που αποστέλλει η Γραμματεία. Οποιαδήποτε καθυστέρηση ή παράλειψη ανταπόκρισης πιθανόν να έχει ως αποτέλεσμα τη διαγραφή της προσφυγής από το πινάκιο, ή την κήρυξή της ως μη παραδεκτής.

Παράλειψη ενημέρωσης του Δικαστηρίου σχετικά με σημαντικά γεγονότα, δυνατόν να θεωρηθεί ως παραβίαση του δικαιώματος ατομικής προσφυγής.

Θα είναι, επίσης, αναγκαία η ενημέρωση σε σχέση με τις κατευθυντήριες γραμμές για την υποβολή υπομνημάτων ακολουθώντας μια απλοποιημένη διαδικασία επικοινωνίας.

Πώς πρέπει να υποβάλλεται αίτηση για δίκαιη ικανοποίηση;

Απαιτήσεις για δίκαιη ικανοποίηση θα πρέπει να υποβάλλονται ταυτόχρονα με την υποβολή των γραπτών παρατηρήσεων σε απάντηση προς την Κυβέρνηση.

Σε περίπτωση δυσκολίας στην υποβολή γραπτών παρατηρήσεων εντός της προθεσμίας που ορίζεται από το Δικαστήριο, ο δικηγόρος θα πρέπει να ζητήσει παράταση της προθεσμίας – οι παρατάσεις αυτές συνήθως παραχωρούνται.

Παρά το γεγονός ότι δεν είναι υποχρεωτικό, εφόσον πληρούται το κριτήριο του δικαιώματος σε αποζημιώσεις, ενδείκνυται οι προσφεύγοντες να καθορίζουν επακριβώς τη βλάβη την οποία έχουν υποστεί, στο έντυπο προσφυγής. Η προσφυγή δυνατόν να κριθεί μη παραδεκτή εάν το Δικαστήριο θεωρήσει ότι ο προσφεύγων 'δεν έχει υποστεί σημαντική βλάβη' (βλ. Άρθρο 35(3) της Σύμβασης).

Εφόσον το έντυπο προσφυγής δεν περιλαμβάνει παράγραφο που αφορά οικονομική ζημιά, το σημείο αυτό πρέπει να αναπτυχθεί – εάν το θέμα απαιτεί προσοχή – στο 20-σέλιδο έγγραφο που μπορεί να επισυναφθεί στην προσφυγή.

Αιτήματα για δίκαιη ικανοποίηση θα πρέπει να υποβάλλονται σύμφωνα με Πρακτικό Οδηγό που εξέδωσε ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου το Μάρτιο του 2007.

Αιτήματα για δίκαιη ικανοποίηση θα ικανοποιούνται μόνον εάν το εσωτερικό δίκαιο της εναγόμενης Κυβέρνησης επιτρέπει μόνο μερική αποκατάσταση και σε αυτήν την περίπτωση μόνο όταν τούτο είναι αναγκαίο.

Η προθεσμία και οι άλλες διατυπώσεις αναφορικά με την υποβολή αιτημάτων για δίκαιη ικανοποίηση καθορίζονται στον Κανονισμό 60 των Κανονισμών του Δικαστηρίου.

Το Δικαστήριο απαιτεί όπως τα αιτήματα για δίκαιη ικανοποίηση υποβάλλονται ξεχωριστά και συνοδεύονται από υποστηρικτικά έγγραφα. Σε περίπτωση που δεν παρουσιάζονται ξεχωριστά και δεν συνοδεύονται από υποστηρικτικά έγγραφα, δεν θα υπάρξει επιδίκαση.

Η δίκαιη ικανοποίηση μπορεί να χορηγηθεί σε σχέση με τρεις τύπους απώλειας ή ζημιάς: υλική βλάβη, ηθική βλάβη (αποζημίωση για πρόκληση άγχους, ταλαιπωρίας και αβεβαιότητας ως αποτέλεσμα της παραβίασης), και δικαστικά έξοδα και δαπάνες.

Αναφορικά με την υλική βλάβη το Δικαστήριο μπορεί να αποφανθεί στη βάση ευθυδικίας να μην επιδικάσει το πλήρες ποσό της απώλειας που έχει υποστεί ο προσφεύγων.

Το Δικαστήριο μπορεί, επίσης, να επιδικάσει ηθική βλάβη σε νομικό πρόσωπο, όπως για παράδειγμα αποζημίωση για απώλεια της φήμης της εταιρείας, αβεβαιότητα στη λήψη αποφάσεων που αφορούν προγραμματισμό, αναστάτωση στη διαχείριση της εταιρείας, και αγωνία και ταλαιπωρία στα μέλη των διοικητικών οργάνων εταιρείας (βλ. για παράδειγμα *Comingersoll κατά Πορτογαλίας*. Αρ. Προσφυγής 35382/97, απόφαση 6 Απριλίου 2000). Απώλειες αυτού του είδους δυνατόν να εμπεριέχουν τόσο αντικειμενικά όσο και υποκειμενικά στοιχεία και δεν επιτρέπουν ακριβή υπολογισμό.

Η αρχή η οποία εφαρμόζεται σε απαιτήσεις για δίκαιη ικανοποίηση είναι η αρχή *restitutio in integrum*: ότι, δηλαδή, ο προσφεύγων θα πρέπει να επανέλθει στην προτέρα της παραβίασης κατάσταση. Η αρχή αυτή παρατίθεται στον πρακτικό οδηγό.

Όσον αφορά την ηθική βλάβη, το Δικαστήριο θα προβεί σε αξιολόγηση στη βάση της αρχής της ευθυδικίας. Οι δικηγόροι θα πρέπει να αξιολογούν με αντικειμενικότητα την απαίτηση για αποζημίωση κάτω από την ενότητα ηθική και υλική βλάβη, αλλά θα πρέπει να γνωρίζουν ότι, ακόμη και όταν η αξιολόγηση βασίζεται στα υποστηρικτικά έγγραφα το Δικαστήριο ενδέχεται να επιδικάσει μικρότερο ποσό από το αιτούμενο ποσό.

Στην περίπτωση όπου δεν υποβληθεί προσφυγή για δίκαιη ικανοποίηση το Δικαστήριο δεν θα προχωρήσει με επιδίκαση.

Η αποζημίωση για ηθική βλάβη δεν υπόκειται σε φορολογία. Ωστόσο, αποζημίωση για υλική βλάβη ενδέχεται να υπόκειται σε φορολογία. Αποφάσεις για δικαστικά έξοδα και δαπάνες δεν υπόκεινται σε φορολογία για τον προσφεύγοντα, αλλά τα ποσά που λαμβάνουν οι δικηγόροι δυνατόν να υπόκεινται σε φορολογία.

Μπορούν να αποζημιωθούν τα δικαστικά έξοδα και οι δαπάνες;

Η αποζημίωση για δικαστικά έξοδα και δαπάνες διαφέρει από την καταβολή αποζημίωσης ως δίκαιη ικανοποίηση. Το θέμα αυτό αναλύεται στον πρακτικό οδηγό που εξέδωσε ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου. Εάν το Δικαστήριο επιδικάσει την καταβολή αποζημιώσεων για δικαστικά έξοδα και δαπάνες, αυτά θα υπολογιστούν και θα καταβληθούν σε ευρώ. Πιθανόν να περιλαμβάνουν και τα έξοδα για νομική αρωγή, καθώς και δικαστικά έξοδα όπως για παράδειγμα τέλη εγγραφής στο δικαστήριο.

Το Δικαστήριο δυνατόν να διατάξει την αποζημίωση του προσφεύγοντος για έξοδα και δαπάνες που υπέστη στην προσπάθειά του να αποτρέψει παραβίαση ή για να εξασφαλίσει αποκατάσταση ενώπιον του Δικαστηρίου.

Όπως καθορίζεται στον πρακτικό οδηγό, το Δικαστήριο βασίζεται σε τρεις βασικές αρχές κατά τον υπολογισμό της αποζημίωσης για δικαστικά έξοδα και δαπάνες. Οι απαιτήσεις θα γίνουν αποδεκτές μόνον όπου τα έξοδα και οι δαπάνες έχουν όντως πραγματοποιηθεί, όπου είναι αναγκαία για την αποτροπή παραβίασης ή για την εξασφάλιση αποκατάστασης για αυτήν, καθώς και όπου είναι εύλογα όσον αφορά τα ποσά και υποστηρίζονται πλήρως από αποδεικτικά στοιχεία. Σε σχέση με τις αμοιβές των δικηγόρων, ο προσφεύγων πρέπει να αποδείξει ότι οι αμοιβές έχουν καταβληθεί ή ότι ζητήθηκε νόμιμα η πληρωμή τους.

Το Δικαστήριο διαθέτει τη διακριτική ευχέρεια να καθορίζει τις αμοιβές των δικηγόρων, πράγμα που συχνά οδηγεί σε μικρότερα ποσά από εκείνα που απαιτήσε ο προσφεύγων, ακόμη και όταν οι απαιτήσεις αποδεικνύονται και υποστηρίζονται από τιμολόγια και καταστάσεις αμοιβών. Το Δικαστήριο δεν δεσμεύεται από τους εθνικούς κανονισμούς που διέπουν τον υπολογισμό των αμοιβών των δικηγόρων.

Είναι απαραίτητο να υποβάλλεται στο Δικαστήριο λεπτομερής κατάσταση αμοιβών και /ή τιμολόγια, περιλαμβανομένης της επιβεβαίωσης ότι έχουν εξοφληθεί. Δήλωση εκ μέρους του δικηγόρου που πιστοποιεί ότι η πληρωμή έχει καταβληθεί, θεωρείται επαρκής.

Το Δικαστήριο δεν θα επιδικάσει απόδοση των αμοιβών που έχουν καταβληθεί από τον προσφεύγοντα εάν αφορούν εθνικές διαδικασίες, όταν οι εν λόγω αμοιβές δεν σχετίζονται με παραβίαση της Σύμβασης σύμφωνα με το Δικαστήριο.

Θα πρέπει, επομένως, ο δικηγόρος να παρέχει εξηγήσεις σχετικά με την ακριβή φύση των υπηρεσιών που έχουν παρασχεθεί, ειδικά εκείνες που αφορούν αποκλειστικά στο αίτημα εκδίκασης των παραβιάσεων που περιγράφονται στις διάφορες γραπτές τοποθετήσεις ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και προφανώς ενώπιον του Δικαστηρίου επίσης.

Υπό το φως των πιο πάνω, δεν πρέπει να αποτελεί έκπληξη για τους δικηγόρους το γεγονός ότι το Δικαστήριο συχνά μειώνει το ποσό που επιδικάζει ακόμη και αν η απαίτηση φαίνεται να είναι τεκμηριωμένη.

Η πληρωμή των αποζημιώσεων και των δικαστικών εξόδων και δαπανών που επιδικάζει το Δικαστήριο μπορεί να διενεργηθεί με απευθείας κατάθεση στον τραπεζικό λογαριασμό του προσφεύγοντα ή το λογαριασμό του δικηγόρου, ανάλογα με τις οδηγίες που έχουν αποσταλεί στη Γραμματεία του Δικαστηρίου.

Πότε και πως πραγματοποιούνται οι ακροαματικές διαδικασίες ενώπιον του Δικαστηρίου;

Ακροαματικές διαδικασίες διεξάγονται μόνον σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Στις πλείστες περιπτώσεις δεν θα υπάρξει ακροαματική διαδικασία, καθώς οι διαδικασίες ενώπιον του Δικαστηρίου διεξάγονται γραπτώς.

Ωστόσο, σε ορισμένες περιπτώσεις πραγματοποιούνται ακροαματικές διαδικασίες ενώπιον του Τμήματος (Chamber) του Δικαστηρίου. Οι ακροαματικές διαδικασίες είναι υποχρεωτικές ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης (Grand Chamber).

Οι Κανονισμοί 63 έως 70 των Κανονισμών του Δικαστηρίου καθορίζουν τον τρόπο διεξαγωγής της ακροαματικής διαδικασίας.

Οι ακροαματικές διαδικασίες θεωρητικά πραγματοποιούνται δημόσια, εκτός από περιπτώσεις εξαιρέσεων όπως αυτές καθορίζονται στους Κανονισμούς. Οι ακροαματικές διαδικασίες συνήθως διαρκούν δύο ώρες.

Δεν είναι απαραίτητο να εμφανίζονται αυτοπροσώπως οι προσφεύγοντες.

Προσφέρεται ταυτόχρονη διερμηνεία στα αγγλικά και τα γαλλικά, ωστόσο, κατόπιν εξασφάλισης άδειας από το Δικαστήριο, οι δικηγόροι μπορούν να χρησιμοποιήσουν την επίσημη γλώσσα ενός από τα Κράτη Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Γραπτές τοποθετήσεις και/ή σημειώσεις επί των οποίων θα στηριχθεί ο δικηγόρος θα πρέπει να έχουν παραληφθεί από τη Γραμματεία όχι αργότερα από ένα 24ωρο πριν την ακροαματική διαδικασία, έτσι ώστε να κοινοποιηθούν στους διερμηνείς. Δεν είναι αναγκαίο να τηρηθούν κατά γράμμα οι εν λόγω γραπτές τοποθετήσεις κατά την ακροαματική διαδικασία.

Δεν μπορούν να υποβληθούν γραπτές παρατηρήσεις κατά την ακροαματική διαδικασία.

Η διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας καθορίζεται από τον Πρόεδρο σε συνεννόηση με τα μέρη, πριν από την ακροαματική διαδικασία. Συνήθως παραχωρούνται μέχρι 30 λεπτά σε κάθε μέρος, και παραχωρούνται επιπλέον 10 λεπτά στο κάθε μέρος για να ανταπαντήσει.

Συνήθως υπάρχει κάποια διακοπή στην ακροαματική διαδικασία μετά από τις τοποθετήσεις των μερών και οποιεσδήποτε ερωτήσεις που είχαν υποβληθεί από μέλη του Τμήματος (Chamber), έτσι ώστε να δοθεί η ευκαιρία στους δικηγόρους να απαντήσουν σε ερωτήματα. Δεν απαιτείται από τους Δικηγόρους να φορέσουν τήβεννο, αλλά μπορούν να το πράξουν αν επιθυμούν.

Τα μεταφορικά έξοδα των προσφευγόντων θα αποζημιωθούν εάν η απόφαση του Δικαστηρίου στρέφεται κατά της εναγόμενης Κυβέρνησης. Όλες οι ακροαματικές διαδικασίες οπτικογραφούνται και μεταδίδονται ζωντανά ή μπορεί να τις παρακολουθήσει κανείς αργότερα.

Είναι δυνατόν να ζητηθεί η παραπομπή μιας υπόθεσης στο Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης του Δικαστηρίου, και αν ναι, πώς;

Σύμφωνα με το Άρθρο 43 της Σύμβασης, αιτήματα για παραπομπή στο Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης εξετάζονται λεπτομερώς από το πενταμελές συμβούλιο του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης. Το αίτημα μπορεί να υποβληθεί εντός τριών μηνών από την ημερομηνία της απόφασης του Τμήματος. Αιτήματα θα εγκρίνονται μόνον όπου η υπόθεση είναι εξαιρετικής φύσης τουλάχιστον ως προς ορισμένα σημεία. Το συμβούλιο θα λάβει υπόψη αυτήν την απαίτηση κατά την εξέταση αιτημάτων παραπομπής. Αποφάσεις του Τμήματος σχετικά με το μη παραδεκτό των αιτιάσεων, τα πραγματικά γεγονότα σύμφωνα με το Τμήμα, και αποφάσεις κατ' εφαρμογή της πάγιας νομολογίας, δεν μπορούν να παραπέμπονται στο Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης.

Μεταξύ της 1^{ης} Νοεμβρίου 1998 – ημερομηνία που τέθηκε σε ισχύ το Πρωτόκολλο Αρ.11 – και του Οκτωβρίου 2011, το συμβούλιο εξέτασε διεξοδικά 2,129 αιτήματα παραπομπής. Μόνο τα 110 έγιναν αποδεκτά και κατέληξαν στην παραπομπή της υπόθεσης στο Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης (Βλ. «γενική πρακτική που ακολουθείται από το συμβούλιο του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης του Δικαστηρίου για τη λήψη απόφασης σχετικά με αιτήματα παραπομπής σύμφωνα με το Άρθρο 43 της Σύμβασης», που δημοσιεύτηκε από το Δικαστήριο τον Οκτώβριο του 2011.)

Μπορούν οι προσφεύγοντες να εξασφαλίσουν νομική αρωγή σε σχέση με διαδικασίες ενώπιον του Δικαστηρίου;

Το Δικαστήριο δεν χορηγεί νομική αρωγή κατά την έναρξη των διαδικασιών. Σε μεταγενέστερα στάδια των διαδικασιών, αφού το Δικαστήριο αποφασίσει να κοινοποιήσει την προσφυγή στην εναγόμενη Κυβέρνηση με σκοπό να λάβει τις γραπτές της παρατηρήσεις, οι προσφεύγοντες μπορούν να λάβουν νομική αρωγή εάν δεν έχουν την ευχέρεια να προσλάβουν δικηγόρο και εάν το Δικαστήριο αποφανθεί ότι είναι αναγκαία η χορήγηση της εν λόγω αρωγής για την δέουσα διεξαγωγή της υπόθεσης.

Οι κανονισμοί 100 έως 105 των Κανονισμών του Δικαστηρίου παραθέτουν λεπτομερώς την υπό αναφορά νομική αρωγή.

Ο Πρόεδρος του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης μπορεί να χορηγήσει νομική αρωγή μόνον εφόσον η εναγόμενη Κυβέρνηση έχει υποβάλει τις γραπτές της παρατηρήσεις σχετικά με την προσφυγή.

Ο προσφεύγων πρέπει να συμπληρώσει, και οι εθνικές αρχές θα πρέπει να πιστοποιήσουν, δήλωση που θα αναφέρει τα εισοδήματα του προσφεύγοντος, τους οικονομικούς του πόρους και τις οικονομικές δεσμεύσεις έναντι εξαρτωμένων.

Ο Πρόεδρος του Τμήματος πιθανόν να ζητήσει από την εναγόμενη Κυβέρνηση να υποβάλει σχόλια επί του αιτήματος για νομική αρωγή.

Η Γραμματεία θα ενημερώσει τα μέρη εάν έχει εγκριθεί ή απορριφθεί το αίτημα για νομική αρωγή. Η Γραμματεία θα αποφασίσει, επίσης, το επιβαλλόμενο ποσό χρέωσης και οποιοσδήποτε πληρωμές σε σχέση με οδοιπορικά έξοδα, έξοδα διαμονής και άλλες δαπάνες.

Σημειώνεται ότι, το ποσό που διατίθεται υπό μορφή νομικής αρωγής δεν είναι ψηλό, και αποτελεί απλά και μόνο μια συνεισφορά στα νομικά έξοδα. Οποιοδήποτε ποσό ληφθεί ως νομική αρωγή αφαιρείται από την αποζημίωση που δυνατόν να επιδικαστεί ως δίκαιη ικανοποίηση για δικαστικά έξοδα και δαπάνες.

Μπορεί να επιτευχθεί φιλικός διακανονισμός σε υποθέσεις ενώπιον του Δικαστηρίου;

Ο Κανονισμός 62 των Κανονισμών του Δικαστηρίου ορίζει τις προϋποθέσεις κάτω από τις οποίες μπορεί να επιτευχθεί συμφωνία μεταξύ του προσφεύγοντος και της εναγόμενης Κυβέρνησης ώστε να τερματιστεί η διαφορά.

Το Δικαστήριο ενθαρρύνει πάντοτε τα μέρη να καταλήξουν σε φιλικό διακανονισμό.

Οι δικηγόροι θα πρέπει πάντοτε να υποβάλλουν τις γραπτές τους παρατηρήσεις εντός της προθεσμίας που ορίζει το Δικαστήριο.

Οι διαπραγματεύσεις για διακανονισμό είναι εμπιστευτικές, και δυνατόν να καταλήξουν σε χρηματική πληρωμή, υπό την αίρεση ότι το Δικαστήριο θα αποφανθεί ότι ο σεβασμός για ανθρώπινα δικαιώματα δεν απαιτεί τη συνέχιση της εξέτασης της προσφυγής.

Ο ρόλος των δικηγόρων είναι κεφαλιώδους σημασίας στις διαπραγματεύσεις για διακανονισμό. Θα πρέπει να μπορούν να παρέχουν συμβουλές στους πελάτες τους κατά πόσο να αποδεχθούν το διακανονισμό, ειδικά όσον αφορά το ποσό οποιασδήποτε προσφοράς εκ μέρους της εναγόμενης Κυβέρνησης.

Τι είναι η μονομερής δήλωση;

Εάν δεν επιτευχθεί φιλικός διακανονισμός, η εναγόμενη Κυβέρνηση μπορεί να καταχωρήσει μονομερή δήλωση στο Δικαστήριο σύμφωνα με τον Κανονισμό 62Α των Κανονισμών. Με την εν λόγω δήλωση, η εναγόμενη Κυβέρνηση αναγνωρίζει ότι έχει διαπραχθεί παραβίαση της Σύμβασης και δεσμεύεται να αποδώσει στον προσφεύγοντα επαρκή αποκατάσταση.

Η μονομερής δήλωση συνήθως καταχωρείται μετά την αποτυχία επίτευξης φιλικού διακανονισμού και μπορεί να προταθεί στο στάδιο εκείνο των διαδικασιών όπου εξετάζεται το ζήτημα της δίκαιης ικανοποίησης.

Η υποβολή μονομερούς δήλωσης γίνεται δημόσια (σε αντίθεση με τις εμπιστευτικές διαπραγματεύσεις για διακανονισμό που διεξάγονται με σκοπό ένα φιλικό διακανονισμό).

Χρήσιμες εκδόσεις του Δικαστηρίου

Ο ιστότοπος του Δικαστηρίου διαθέτει πολλές εκδόσεις που θα ενδιέφεραν τους δικηγόρους κατά τη διάρκεια της υποβολής προσφυγής και τις διαδικασίες ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

α) Πληροφοριακό Δελτίο σχετικά με τη Νομολογία

Η μηνιαία έκδοση περιλαμβάνει περιλήψεις υποθέσεων (αποφάσεις, αποφάσεις επί του παραδεκτού, κοινοποιηθείσες υποθέσεις και υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης) που θεωρούνται ότι έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Κάθε περίληψη φέρει τίτλο και ταξινομείται σύμφωνα με τα Άρθρα της Σύμβασης με τα οποία σχετίζεται η υπόθεση καθώς και λέξεις-κλειδιά. Το Πληροφοριακό Δελτίο για τη Νομολογία παρέχει επίσης τα τελευταία νέα σχετικά με το Δικαστήριο και τις εκδόσεις του Δικαστηρίου

β) Πρακτικός Οδηγός επί του παραδεκτού

Ο πρακτικός αυτός οδηγός προϋποθέσεων επί του παραδεκτού απευθύνεται κυρίως σε δικηγόρους που προτίθενται να προσφύγουν ενώπιον του Δικαστηρίου. Καθορίζει τις προϋποθέσεις παραδεκτού σε μία προσφυγή.

γ) Εκθέσεις ερευνών σχετικά με νομολογία

Εκθέσεις ερευνών είναι εκείνες οι εκθέσεις που καταρτίζονται από τον Κλάδο Ερευνών του Δικαστηρίου. Δεν είναι δεσμευτικές για το Δικαστήριο. Καλύπτουν τη νομολογία που σχετίζεται με εκκρεμούσες υποθέσεις, καθώς και εκδικασθείσες υποθέσεις.

δ) Θεματικά δελτία (factsheets), οδηγοί και εκθέσεις σχετικά με τη νομολογία

Η Υπηρεσία Τύπου του Δικαστηρίου συντάσσει ενημερωτικά δελτία κατά θέμα σχετικά με τη νομολογία του Δικαστηρίου και τις εκκρεμούσες υποθέσεις (θεματικό δελτίο σχετικά με το υπό του νόμου προστατευόμενο επαγγελματικό απόρρητο δημοσιεύθηκε τον Ιανουάριο του 2018). Υπάρχουν διαθέσιμοι επίσης διάφοροι οδηγοί και εκθέσεις ερευνών αναφορικά με τη νομολογία του Δικαστηρίου.

ε) Κοινές εκδόσεις του Δικαστηρίου και του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (ΟΘΔ) της ΕΕ.

- Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία κατά των διακρίσεων

Το εγχειρίδιο αυτό – που εκδόθηκε από κοινού από το Δικαστήριο και τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (FRA) το 2010 – είναι ο πρώτος περιεκτικός οδηγός σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία κατά των διακρίσεων. Καλύπτει τη σχετική ευρωπαϊκή νομολογία, το περιεχόμενο και το ιστορικό πλαίσιο που αφορά μορφές διάκρισης και δυνατότητες υπεράσπισης, και το πεδίο εφαρμογής του νόμου, όπως για παράδειγμα ποιοι τυγχάνουν προστασίας και τους λόγους προστασίας όπως είναι το φύλο, η αναπηρία, η ηλικία, η φυλή και η εθνοτική προέλευση. Η ενημέρωση της νομολογίας στο εγχειρίδιο καλύπτει την περίοδο από τον Ιούλιο του 2010 μέχρι το Δεκέμβριο του 2011.

- Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία σε θέματα ασύλου, συνόρων και μετανάστευσης

Το εγχειρίδιο αυτό – η δεύτερη αυτή κοινή έκδοση του Δικαστηρίου και του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (FRA) – είναι ο πρώτος περιεκτικός οδηγός σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία που αφορά θέματα ασύλου, συνόρων και μετανάστευσης. Εστιάζεται στο σχετικό νόμο που αφορά κατοίκους τρίτων χωρών στην Ευρώπη και καλύπτει ένα ευρύ φάσμα θεμάτων, περιλαμβανομένης της πρόσβασης σε διαδικασίες ασύλου, αναγκαστικές απελάσεις, κρατήσεις και περιορισμούς στην ελευθερία διακίνησης.

- Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων

Ως κύρια πηγή αναφοράς, το εγχειρίδιο αυτό αποσκοπεί στην ευαισθητοποίηση και τον εμπλουτισμό των γνώσεων σε θέματα κανονισμών προστασίας προσωπικών δεδομένων στα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Συμβουλίου της Ευρώπης. Απευθύνεται σε μη εξειδικευμένους νομικούς, δικαστές, εθνικές αρχές προστασίας προσωπικών δεδομένων και άλλες επαγγελματικές ομάδες που απασχολούνται στον τομέα της προστασίας προσωπικών δεδομένων.

- Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για τα δικαιώματα του παιδιού

Το εγχειρίδιο αυτό, που δημοσιεύθηκε το 2015, είναι μια συλλογή της νομοθεσίας του Συμβουλίου της Ευρώπης και αυτής της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αφορά την προάσπιση και την προώθηση των δικαιωμάτων του παιδιού

- Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη

Το εγχειρίδιο αυτό δημοσιεύθηκε το 2016 και αποτελεί μια συνοπτική παρουσίαση των βασικών θεμάτων που αφορούν την πρόσβαση στη δικαιοσύνη που συνοψίζει τη νομοθεσία περιλαμβανομένης της νομολογίας στον τομέα αυτό.

στ') Η βιβλιοθήκη του Δικαστηρίου

Η βιβλιοθήκη ιδρύθηκε το 1966 και έχει εμπλουτιστεί με μια σημαντική συλλογή συγγραφικού υλικού που αφορά γενικά τα ανθρώπινα δικαιώματα. Πρόσβαση τη βιβλιοθήκη γίνεται με ραντεβού.

ζ) Η βάση δεδομένων HUDOC διατίθεται στον ιστότοπο του Δικαστηρίου

Η βάση δεδομένων HUDOC παρέχει πρόσβαση στη νομολογία του Δικαστηρίου, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και της Επιτροπής Υπουργών.

Τα νομικά ζητήματα τα οποία εξετάζονται σε κάθε υπόθεση συνοψίζονται σε έναν κατάλογο με λέξεις-κλειδιά. Οι λέξεις- κλειδιά λαμβάνονται από ένα λεξικό όρων που χρησιμοποιήθηκαν στο κείμενο της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων.

η) Το Πρόγραμμα HELP (βλ. ερώτηση 14)

Περιεχόμενο και εκτέλεση αποφάσεων του Δικαστηρίου σε περιπτώσεις ατομικών προσφυγών – Εφέσεις κατά των αποφάσεων

Μπορεί οι αποφάσεις του Δικαστηρίου να εφεσιβληθούν;

Οι αποφάσεις των Επιτροπών ή του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης επί του παραδεκτού δεν μπορούν να εφεσιβληθούν. Ωστόσο, εάν ένα Τμήμα έχει εκδώσει απόφαση τα μέρη μπορούν να ζητήσουν την παραπομπή της υπόθεσης στο Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης για επανεξέταση. Η εν λόγω επανεξέταση γίνεται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις (βλ. Ερώτηση 26)

Ποιο είναι το βασικό περιεχόμενο απόφασης του Δικαστηρίου;

Σε μια απόφαση το Δικαστήριο θα αποφανθεί κατά πόσο υπήρξε παραβίαση εκ μέρους του εναγόμενου Κράτους και, εάν ναι, ποια από τα Άρθρα της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων έχουν παραβιαστεί. Ανάλογα με τη φύση της παραβίασης, το Δικαστήριο μπορεί να υποδείξει στο Κράτος να υιοθετήσει γενικά ή ειδικά μέτρα. Στην περίπτωση όπου ο προσφεύγων έχει υποβάλει απαίτηση για δίκαιη ικανοποίηση, το Δικαστήριο θα αποφανθεί, επίσης, κατά πόσο θα επιδικάσει αποζημίωση στον προσφεύγοντα (συνήθως στη μορφή χρηματικής αποζημίωσης) από το εναγόμενο Κράτος.

Τι άλλο μπορεί να περιλαμβάνει μια απόφαση του Δικαστηρίου;

Στις περιπτώσεις συστημικών αδυναμιών, συνήθως νομοθετικών, το Δικαστήριο μπορεί να υποδείξει ποια νομοθετικά μέτρα πρέπει να υιοθετηθούν, να τροποποιηθούν ή να καταργηθούν από το Κράτος.

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις το Δικαστήριο μπορεί να δώσει εντολή για τη λήψη ειδικών μέτρων και να θέσει προθεσμία για εκείνη την ενέργεια. Κατά τη θέσπιση της νομοθεσίας τα Κράτη δεσμεύονται από τις πρόνοιες της Σύμβασης όπως αυτές ερμηνεύονται από το Δικαστήριο, σύμφωνα με τη διακριτική του ευχέρεια, όπως η επανεξέταση αθέμιτων δικαστικών διαδικασιών, την αποφυλάκιση προσφεύγοντος ή την εφαρμογή του δικαιώματος του προσφεύγοντος σε πρόσβαση σε παιδί του οποίου έχει την κηδεμονία. Το Δικαστήριο δεν έχει δικαιοδοσία να αναιρέσει εθνική νομοθεσία ή δικαστική απόφαση (βλ. ερώτηση 36).

Τι είναι η πιλοτική απόφαση;

Η διαδικασία της πιλοτικής απόφασης ακολουθείται όταν το Δικαστήριο λάβει σημαντικό αριθμό προσφυγών που απορρέουν από την ίδια αιτία, ή όταν τα γεγονότα της προσφυγής αποκαλύπτουν την ύπαρξη δομικών συστημικών προβλημάτων ή άλλες δομικές δυσλειτουργίες στο εμπλεκόμενο Κράτος, τα οποία δυνατόν να αποτελέσουν το έναυσμα για την άσκηση παρόμοιων προσφυγών. Το Δικαστήριο μπορεί σε αυτήν την περίπτωση να επιλέξει μία ή περισσότερες προσφυγές για να εξεταστούν κατά προτεραιότητα, αναβάλλοντας τις υπόλοιπες. Κατά την εξέταση των υποθέσεων προτεραιότητας, το Δικαστήριο θα επιδιώξει να επιτύχει λύση που να εκτείνεται πέραν της συγκεκριμένης υπόθεσης έτσι ώστε να καλύπτει και τις άλλες παρόμοιες υποθέσεις που εγείρουν το ίδιο ζήτημα. Όταν εκδώσει την πιλοτική του απόφαση το Δικαστήριο θα δώσει εντολή στο εμπλεκόμενο Κράτος να συμμορφωθεί με τις υποχρεώσεις του σύμφωνα με το Άρθρο 46 προσαρμόζοντας τη νομοθεσία του στις απαιτήσεις της Σύμβασης έτσι ώστε να χορηγηθεί αποκατάσταση στους υφιστάμενους αλλά και στους πιθανούς μελλοντικούς προσφεύγοντες και να επιλυθούν οι εκκρεμούσες προσφυγές. Εάν το κράτος δεν λάβει τα κατάλληλα μέτρα, το Δικαστήριο αναμένεται να διαπιστώσει παραβιάσεις σε όλες τις αναβληθείσες αιτήσεις. Το Δικαστήριο μπορεί, ανά πάσα στιγμή κατά τη διάρκεια της πιλοτικής διαδικασίας, να εξετάσει αναβληθείσες προσφυγές, εφόσον είναι προς το συμφέρον της χρηστής απονομής της δικαιοσύνης. Εάν τα συμβαλλόμενα μέρη της πιλοτικής υπόθεσης καταλήξουν σε φιλικό διακανονισμό, ο διακανονισμός αυτός πρέπει να περιλαμβάνει δήλωση του Κράτους σχετικά με την εφαρμογή των γενικών μέτρων που προσδιορίζονται στην πιλοτική απόφαση και να καθορίζει την αποζημίωση που πρέπει να χορηγηθεί σε άλλους υφιστάμενους ή πιθανούς προσφεύγοντες. Η εκτέλεση των πιλοτικών αποφάσεων αποτελεί προτεραιότητα για την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Πώς ξεκινά η πιλοτική διαδικασία;

Το δικαστήριο θα αποφασίσει αυτεπάγγελτα κατά πόσο θα ξεκινήσει διαδικασία πιλοτικής απόφασης. Ο δικηγόρος, ωστόσο, μπορεί να ζητήσει την υιοθέτηση από το Δικαστήριο της διαδικασίας πιλοτικής απόφασης στη βάση του γεγονότος ότι η υπόθεση του προσφεύγοντος είναι αντιπροσωπευτική για πολλαπλές άλλες υποθέσεις με την ίδια βασική αιτία στο εσωτερικό δίκαιο.

Μπορεί το Δικαστήριο να ακυρώσει νόμους ή αποφάσεις των εθνικών δικαστηρίων οι οποίοι παραβιάζουν τη Σύμβαση;

Όχι. Το Δικαστήριο μπορεί μόνο να κρίνει ότι ορισμένες ενέργειες, παραλείψεις, νόμοι ή αποφάσεις των εθνικών δικαστηρίων σε ότι αφορά εκείνο το Κράτος, παραβιάζουν τη Σύμβαση. Δεν μπορεί να καταστήσει άκυρες ή ανίσχυρες τέτοιες ενέργειες. Τα Κράτη, ωστόσο, δεσμεύονται από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου και κύριος σκοπός της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης (ΕΥ) που είναι η εποπτεία της εκτέλεσης των αποφάσεων του Δικαστηρίου, είναι να διασφαλίζει ότι οι

συνεχιζόμενες παραβιάσεις της Σύμβασης τερματίζονται, και ότι δεν θα υπάρξουν παρόμοιες παραβιάσεις στο μέλλον.

Ποιος εκτελεί τις αποφάσεις του Δικαστηρίου;

Είναι το εμπλεκόμενο Κράτος που έχει την ευθύνη για την εκτέλεση των αποφάσεων του Δικαστηρίου. Η εκτέλεση εποπτεύεται από την Επιτροπή Υπουργών. Κατά την εκτέλεση των αποφάσεων του Δικαστηρίου, τα Κράτη διαθέτουν διακριτική ευχέρεια, εκτός σε σχέση με ειδικά μέτρα ή ενέργειες που έχει απαιτήσει το Δικαστήριο. Σε κάθε περίπτωση, τα Κράτη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι υφιστάμενες παραβιάσεις της Σύμβασης θα τερματιστούν και ότι θα αποτραπούν οποιοσδήποτε μελλοντικές παραβιάσεις.

Τι θα πράξει ένα Κράτος όταν το Δικαστήριο αποφανθεί ότι μία ή περισσότερες αποφάσεις των εθνικών δικαστηρίων ή διοικητικές πράξεις παραβιάζουν τη Συνθήκη;

Το Κράτος θα πρέπει να διασφαλίσει ότι οι επιπτώσεις της παραβίασης/παραβιάσεων έχουν εξαλειφθεί ή διαφορετικά ότι ο προσφεύγων θα επιστρέψει κατά το δυνατόν στην προτέρα κατάσταση στην οποία θα βρισκόταν εάν η παραβίαση δεν είχε συμβεί (*restitutio in integrum*) – δηλ. να λάβει **εξατομικευμένα μέτρα** (βλ. σύσταση της ΕΥ (2000)2 προς τα κράτη μέλη και τον Κανονισμό 6 των Κανονισμών της ΕΥ για την εποπτεία της εκτέλεσης). Η αποκατάσταση μπορεί να λάβει διάφορες μορφές ανάλογα με τις παραβιάσεις που έχουν διαπιστωθεί, την κατάσταση του προσφεύγοντος και τη φύση και πεδίο εφαρμογής οποιασδήποτε δίκαιης ικανοποίησης που επιδικάζεται από το Δικαστήριο (που δυνατόν να προβλέπει, για παράδειγμα, αποζημίωση για απώλεια ευκαιρίας ή υλική ή ηθική βλάβη που έχει υποστεί).

Για παράδειγμα, είναι δυνατόν να ζητηθεί από τα Κράτη να διασφαλίσουν ότι:

- προσβαλλόμενες αποφάσεις μπορούν να τύχουν επανεξέτασης (π.χ. σε περιπτώσεις που αφορούν αθέμιτες ή με άλλο τρόπο διαδικασίες που εμπεριέχουν αδικία, ειδικά σε ποινικά ζητήματα),
- το ζήτημα μπορεί να επανεξεταστεί διαφορετικά (συνήθως σε οικογενειακές υποθέσεις όπου το δεδικασμένο δεν είναι ισχυρό),
- οι αποζημιώσεις μπορούν να αποδοθούν (π.χ. για απώλεια ευκαιριών εάν η επανεξέταση των αστικών ή διοικητικών διαδικασιών δεν είναι δυνατή – βλέπε κατωτέρω),
- ακυρώνονται τα διατάγματα απέλασης που παραβιάζουν τη Σύμβαση, κατά το δυνατόν σε συνδυασμό με άλλα μέτρα όπως είναι η χορήγηση άδειας παραμονής,
- διατάσσονται/ ανοίγουν εκ νέου/ επαναρχίζουν ποινικές έρευνες σε υποθέσεις που περιλαμβάνουν παραβιάσεις των Άρθρων 2 και 3 της Σύμβασης,
- καταστρέφονται οι προσωπικές πληροφορίες που έχουν συλλεγεί από το Κράτος κατά παράβαση των προνοιών της Σύμβασης,
- εκτελούνται οι αποφάσεις των εθνικών δικαστηρίων που δεν έχουν ακόμη εκτελεστεί,
- τα πρόσωπα που κρατούνται υπό απάνθρωπες συνθήκες μεταφέρονται σε σημεία με κατάλληλες συνθήκες κράτησης.

Σε γενικές γραμμές, αναγνωρίζεται το δικαίωμα σε επανεξέταση αθέμιτης ή με άλλο τρόπο άδικης ποινικής διαδικασίας. Πολλά Κράτη, επίσης, έχουν θεσπίσει κανόνες για την επανεκκίνηση διοικητικών διαδικασιών ή δικαστικών διαδικασιών σε αστικά και διοικητικά θέματα μετά από αρνητική απόφαση

του Δικαστηρίου (λαμβάνοντας δεόντως υπόψη πρόνοιες της αρχής ασφάλειας του δικαίου και τα δικαιώματα τρίτων μερών που ενεργούν καλή τη πίστη).

Εάν η παραβίαση έχει συνέπειες σε άλλες υποθέσεις ή καταστάσεις, ζητείται από το Κράτος να λάβει **γενικά μέτρα** για να τερματίσει εκείνες τις παραβιάσεις, όπως για παράδειγμα, επεκτείνοντας το δικαίωμα επανεκκίνησης των διαδικασιών και σε εκείνες τις υποθέσεις, και να αποτρέψει νέες στο μέλλον, όπως για παράδειγμα με την τροποποίηση της εσωτερικής νομολογίας, των διοικητικών πρακτικών ή της σχετικής νομοθεσίας. (βλ. επίσης ερωτήσεις 39 και 40 και συστάσεις της Επιτροπής Υπουργών (2004)5 και (2004)6 και του Κανονισμού 6 των Κανονισμών της Επιτροπής Υπουργών για την εποπτεία της εκτέλεσης).

Τι πρέπει να πράξει το Κράτος αν η απόφαση του Δικαστηρίου διαπιστώνει ότι η εσωτερική νομοθεσία παραβιάζει τη Σύμβαση;

Το Κράτος θα πρέπει κατά πρώτο λόγο να εξετάσει κατά πόσο η παραβίαση της Σύμβασης μπορεί να αποφευχθεί (στην επίδικη υπόθεση και σε όλες τις μελλοντικές υποθέσεις) ερμηνεύοντας τη σχετική εσωτερική νομοθεσία σύμφωνα με τις πρόνοιες της Σύμβασης. Εάν αυτό δεν είναι δυνατόν, το Κράτος θα πρέπει να προχωρήσει σε τροποποίηση του νομοθετικού πλαισίου υπο το φως της απόφασης του Δικαστηρίου. Η επιλογή των ένδικων μέσων θα είναι στη βάση σχεδίου δράσης για την εκτέλεση, που θα υποβληθεί στην Επιτροπή Υπουργών εντός έξι μηνών το αργότερο αφού η απόφαση καταστεί τελεσίδικη και εκείνο το σχέδιο δράσης θα χρησιμεύσει ως βάση για την εποπτεία της εκτέλεσης της απόφασης από την Επιτροπή Υπουργών (βλ. επίσης ερώτηση 42 κατωτέρω).

Τι πρέπει να πράξει το Κράτος εάν η απόφαση του Δικαστηρίου αποκαλύψει ότι το σύνταγμα του Κράτους παραβιάζει τη Σύμβαση;

Η υποχρέωση των εναγομένων Κρατών για συμμόρφωση με τις αποφάσεις του Δικαστηρίου είναι απόλυτη και το εθνικό συνταγματικό δίκαιο θα πρέπει και αυτό να είναι σε συμμόρφωση με τις πρόνοιες της Σύμβασης όπως ερμηνεύονται από το Δικαστήριο σε αποφάσεις που στρέφονται εναντίον του Κράτους. Το ερώτημα κατά πόσο το Κράτος θεωρεί ότι η Σύμβαση είναι στο ίδιο επίπεδο ή κατώτερο από εκείνο του Συντάγματός της, έχει σημασία κυρίως όσον αφορά την επίρριψη της ευθύνης για αυτήν την νέα ερμηνεία στο εθνικό συνταγματικό δικαστήριο ή στο εθνικό νομοθετικό σώμα. Το Κράτος θα πρέπει, επομένως, να τροποποιήσει τη σχετική πρόνοια του συντάγματός του, εκτός εάν μπορεί να ερμηνευθεί με τρόπο που να συνάδει με τις πρόνοιες της Σύμβασης (έχουν πραγματοποιηθεί αναρίθμητες τροποποιήσεις συνταγμάτων ώστε να δοθεί πλήρης ισχύς στις αποφάσεις του Δικαστηρίου – όπως για παράδειγμα στην Αρμενία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Σλοβακία και την Τουρκία).

Ποιος εποπτεύει τη συμμόρφωση ενός Κράτους με τις αποφάσεις του Δικαστηρίου;

Η Επιτροπή Υπουργών έχει την ευθύνη για την εποπτεία της εκτέλεσης των αποφάσεων του Δικαστηρίου. Η Επιτροπή υποστηρίζεται από το Τμήμα για την εκτέλεση αποφάσεων του Δικαστηρίου.

Ποια είναι η προσέγγιση της Επιτροπής Υπουργών στο εποπτικό της καθήκον;

Η εποπτεία είναι κατ' αρχήν δημόσια και βασίζεται σε διπλή διαδικασία. Οι νέες υποθέσεις ταξινομούνται τάχιστα είτε κάτω από απλή ή ενισχυμένη εποπτεία. Η ενισχυμένη εποπτεία προορίζεται για υποθέσεις που χρήζουν επείγοντα εξατομικευμένα μέτρα, πιλοτικές αποφάσεις, διακρατικές υποθέσεις ή υποθέσεις στις οποίες διαπιστώνονται είτε άμεσα από το Δικαστήριο στη απόφασή του

είτε στη συνέχεια κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον της Επιτροπής Υπουργών, σημαντικά δομικά ή περίπλοκα προβλήματα. Η ειδική επιτροπή της ΕΥ επί θεμάτων ανθρωπίνων δικαιωμάτων (CMDH) επικεντρώνει την προσοχή της στις υποθέσεις που έχουν ταξινομηθεί κάτω από την ενισχυμένη εποπτεία, αλλά η εκτέλεση όλων των υποθέσεων παρακολουθείται από το Τμήμα εκτέλεσης των αποφάσεων του Δικαστηρίου.

Η εποπτεία εδράζεται σε σχέδια δράσης που υποβάλλονται από τα Κράτη και αφού τερματιστεί η εκτέλεση, σε εκθέσεις επί των δράσεων. Κατά τη διάρκεια της εποπτείας, οι προσφεύγοντες και οι εκπρόσωποι τους, οι Μη-κυβερνητικοί οργανισμοί και οι εθνικοί οργανισμοί για την προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ο Επίτροπος Διοίκησης και Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ερευνητικά ιδρύματα και άλλα παρόμοια ιδρύματα όπως καθορίζεται στην εθνική νομοθεσία), μπορούν να επικοινωνούν με την Επιτροπή Υπουργών όπως προβλέπεται στον Κανονισμό 9 των Κανονισμών της ΕΥ που αφορούν την εποπτεία και εκτέλεση.

Η εκτέλεση υποθέσεων σύμφωνα με την ενισχυμένη εποπτεία υποβάλλεται σε πιο λεπτομερή εξέταση σε συνεδρίες της ΕΥ, συνήθως στις τριμηνιαίες συνεδρίες της ειδικής επιτροπής επί θεμάτων ανθρωπίνων δικαιωμάτων (CMDH). Η ΕΥ παρέχει, στήριξη, συστάσεις ή άλλα κίνητρα για την προώθηση και διευκόλυνση της εκτέλεσης. Στις περιπτώσεις που υπάγονται στην απλή διαδικασία, η δράση της ΕΥ περιορίζεται ουσιαστικά στη διαπίστωση των σχεδίων δράσης που έχουν υποβληθεί από το εναγόμενο Κράτος.

Το αρμόδιο Τμήμα για την εκτέλεση των αποφάσεων παρέχει στήριξη και συμβουλευτικές υπηρεσίες προς την ΕΥ και παρακολουθεί την εκτέλεση των αποφάσεων του Δικαστηρίου σε όλες τις υποθέσεις έτσι ώστε να βοηθήσει εάν προκύψουν προβλήματα κατά την εκτέλεση. Το στάδιο της εκτέλεσης σε όλες τις υποθέσεις που βρίσκονται σε εκκρεμότητα αναρτάται στον ιστότοπο του Τμήματος. Το Τμήμα συνέρχεται σε τακτικές συνεδρίες για την ανάλυση των σχεδίων δράσεως και προσφέρει, επίσης, διάφορες μορφές στήριξης και βοήθειας οποτεδήποτε ζητηθεί, περιλαμβανομένων και πολυμερών συνεδριών που επιτρέπουν σε κράτη μέλη τα οποία απασχολεί ένα συγκεκριμένο πρόβλημα, να μοιραστούν την εμπειρία τους με σώματα εμπειρογνομώνων.

Πού μπορεί κανείς να βρει πληροφορίες σχετικά με υποθέσεις που εκκρεμούν, την πορεία της εκτέλεσης και άλλες σχετικές πληροφορίες;

Κατάλογος όλων των υποθέσεων οι οποίες εκκρεμούν, μαζί με μια σύνοψη της πορείας της εκτέλεσης μπορεί να βρει κανείς στον ιστότοπο του Τμήματος εκτέλεσης αποφάσεων. Οι αποφάσεις της ΕΥ και η αλληλογραφία προς αυτήν είναι, ως θέμα αρχής, δημόσιες (βλ. Κανονισμό 7 των Κανονισμών της ΥΕ για την εποπτεία της εκτέλεσης) και δημοσιεύονται τόσο στον ιστότοπο του Τμήματος (κυρίως κατά περίπτωση) και στον ιστότοπο της ΕΥ (κυρίως κατά συνεδρία). Μια νέα μηχανή αναζήτησης, παρόμοια με το HUDOC για αποφάσεις του Δικαστηρίου επιτρέπει την έρευνα για υποθέσεις κατά εκτέλεση. Το Τμήμα δημοσιοποιεί, επίσης, άλλο πληροφοριακό υλικό που σχετίζεται με την εκτέλεση, περιλαμβανομένων των πληροφοριών σχετικά με τις συστάσεις της ΕΥ προς τα κράτη μέλη και τα αποτελέσματα πολυμερών συζητήσεων στοργυλής τραπέζης ή άλλων παρομοίων γεγονότων: Σύνδεσμος για τον ιστότοπο της ΕΥ: www.coe.int/cm και ο σύνδεσμος για τον ιστότοπο του Τμήματος για την εκτέλεση των αποφάσεων: www.coe.int/en/web/execution.

Τι μπορεί να γίνει εάν ένα Κράτος δεν συμμορφώνεται με το καθήκον του να καταβάλει χρηματική αποζημίωση ή δεν έχει προσφέρει επαρκή θεραπεία για την παραβίαση της Σύμβασης;

Η μεγάλη πλειοψηφία των αποζημιώσεων που αφορούν δίκαιη ικανοποίηση καταβάλλονται άμεσα από το εμπλεκόμενο Κράτος. Ωστόσο, εάν δεν καταβληθεί εντός της περιόδου η οποία καθορίζεται στην απόφαση, που συνήθως είναι τρεις μήνες από την ημερομηνία της τελεσίδικης απόφασης, θα καταβάλλεται τόκος υπερημερίας όπως θα καθοριστεί στην απόφαση του Δικαστηρίου. Όταν, ωστόσο, η πληρωμή της αποζημίωσης είναι επείγουσα, ο ενδιαφερόμενος δικηγόρος θα πρέπει να το υποδείξει στις σχετικές κρατικές αρχές, και εάν είναι αναγκαίο να παραπέμψει το θέμα στην ΕΥ σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται από τον Κανονισμό 9(1).

Κατά παρόμοιο τρόπο, εάν δεν έχουν ληφθεί εξοικονομημένα μέτρα, ή εάν προκύψουν άλλα προβλήματα, ο δικηγόρος θα πρέπει να το υποδείξει στην ΕΥ το συντομότερο δυνατό, είτε με σχόλια στα Σχέδια Δράσης ή στις Εκθέσεις σχετικά με τις Δράσεις ή με ξεχωριστές καταχωρήσεις σύμφωνα με τον Κανονισμό 9(1). Εάν το δικαίωμα ή η ελευθερία που παραβιάζεται είναι τέτοιο που είναι δυνατόν ο προσφεύγων να το αποποιηθεί, αυτού του είδους οι καταγγελίες είναι σημαντικές για να διασφαλιστεί η ότι υπάρχει κατάλληλη ανταπόκριση από την ΕΥ (δεν είναι όλοι οι προσφεύγοντες που επιθυμούν την επανεκκίνηση αθέμιτων ποινικών διαδικασιών, για παράδειγμα, και η ΕΥ επομένως, δεν θα εξετάσει αυτεπάγγελα οποιαδήποτε εμπόδια στην επανεξέταση της υπόθεσης). Εάν το επίμαχο δικαίωμα δεν αυτής της φύσης, π.χ. σε πολλές περιπτώσεις παραβιάσεων των Άρθρων 2 και 3, η ΕΥ θα παρακολουθήσει αυτεπάγγελα το ζήτημα των εξοικονομημένων μέτρων (π.χ. για να διασφαλίσει ότι διεξάγονται αποτελεσματικές ποινικές διαδικασίες και να εντοπίσει αλλά και όπου είναι αναγκαίο, να τιμωρήσει τους φορείς του Κράτους που ευθύνονται).

Στις περιπτώσεις όπου η παραβίαση είναι συνεχιζόμενη, ή στις περιπτώσεις όπου τα εμπόδια τα οποία παρουσιάζονται δυνατόν να θεωρηθούν ως νέα περιστατικά που εγείρουν νέα ερωτήματα σύμφωνα με τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που προστατεύονται, σύμφωνα με τα Άρθρα 2- 18 της Σύμβασης, ενδεχόμενα να είναι δυνατή η καταχώριση νέας προσφυγής στο Δικαστήριο (βλ. *Bochan κατά Ουκρανίας* (αρ. 2) [GC] no 22151/08). Πολλά ζητήματα που αφορούν *restitutio in integrum* μπορεί, ωστόσο, να θεωρηθούν ότι εκφεύγουν του πεδίου των δικαιωμάτων τα οποία προστατεύουν τα πιο πάνω Άρθρα (για παράδειγμα, το δικαίωμα αποκατάστασης της άδειας διαμονής που έχει άδικα ακυρωθεί ή το δικαίωμα εξασφάλισης της επανεκκίνησης των ποινικών διαδικασιών που εμπεριέχουν αδικία), και η πιθανότητες επιτυχίας νέων προσφυγών στο Δικαστήριο είναι, ως εκ τούτου, πολύ περιορισμένες. Εάν οι εν λόγω προσφυγές καταχωρηθούν στο Δικαστήριο, η ΕΥ μάλλον θα αναμένει το αποτέλεσμα πριν προχωρήσει περαιτέρω την εποπτεία.

Εάν δεν ληφθούν έγκαιρα γενικά μέτρα ή εάν είναι ανεπαρκή για να αποκαταστήσουν τις παραβιάσεις που έχουν διαπιστωθεί, η ΕΥ θα χρησιμοποιήσει τα διαφορετικά εργαλεία που διαθέτει – βλ. π.χ. την περίληψη στην ετήσια έκθεση της ΕΥ του 2014 – για να επισπεύσει τη συμμόρφωση. Εάν τα συνήθη εργαλεία για τη στήριξη της διαδικασίας εκτέλεσης δεν επιτύχουν το σκοπό της επίλυσης ζητημάτων, η ΕΥ μπορεί να λάβει διάφορα μέτρα, συνήθως στη μορφή ενδιάμεσου ψηφίσματος, που πιθανόν να περιλαμβάνει δήλωση ότι το Κράτος δεν σέβεται τις υποχρεώσεις του σύμφωνα με τη Σύμβαση και/ή ως κράτος μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης. Από το 2010, όταν τέθηκε σε ισχύ το Πρωτόκολλο Αρ.14, έχει εκχωρηθεί η εξουσία στην ΕΥ να ζητά δήλωση του Δικαστηρίου (σύμφωνα με το Άρθρο 46(4) της Σύμβασης) ότι ένα Κράτος δεν σέβεται τις υποχρεώσεις του σύμφωνα με τις πρόνοιες της Σύμβασης, αλλά επί του παρόντος αυτή η δυνατότητα δεν έχει τύχει εκμετάλλευσης.

Περιπτώσεις πραγματικής άρνησης συμμόρφωσης είναι πολύ σπάνιες και δυνατόν να οδηγήσουν σε διάφορα περαιτέρω βήματα, όπως να κληθούν τα Κράτη μέλη να λάβουν οποιαδήποτε μέτρα

θεωρήσουν κατάλληλα για να διασφαλίσουν την εκτέλεση και τελικά την αποπομπή από το Συμβούλιο της Ευρώπης (η ΕΥ έχει ρητά δηλώσει ότι ο σεβασμός προς τις αποφάσεις του Δικαστηρίου αποτελεί προϋπόθεση για ένταξη στον οργανισμό αυτό – βλ. ενδεικτικά το ενδιάμεσο ψήφισμα ResDH (2006)26).

Τι μπορεί να γίνει στις περιπτώσεις όπου η εκτέλεση δικαστικής απόφασης εμποδίζεται επειδή υπάρχει δυσχέρεια στην ερμηνεία της;

Η εκτέλεση δυνατόν να εγείρει ζητήματα που σχετίζονται με την ερμηνεία της ίδιας της απόφασης ή της σχετικής νομολογίας του Δικαστηρίου. Υπάρχουν αρκετές άλλες οδοί για να υπερπηδηθούν αυτά τα προβλήματα, που βασίζονται κυρίως στην αρμοδιότητα του Τμήματος για την εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων και την αρμοδιότητα της ίδιας της ΕΥ. Σε αρκετές περιπτώσεις, τα προβλήματα είναι τόσο στενά συνδεδεμένα και περιέχουν το ίδιο ακριβώς λεκτικό της δικαστικής απόφασης, που η καλύτερη οδός ίσως να είναι να ζητηθεί ερμηνεία από το ίδιο το Δικαστήριο. Τα μέρη μπορούν να ζητήσουν μια τέτοια ερμηνεία εντός της προθεσμίας που προβλέπεται στους Κανονισμούς του Δικαστηρίου (Κανονισμός 79 – ένα έτος από την οριστική απόφαση του Δικαστηρίου δηλ. συνήθως πέντε ως εννέα μήνες από την ημερομηνία κατά την οποία η απόφαση καθίσταται οριστική). Εάν δεν υποβληθεί το πιο πάνω αίτημα, ιδιαίτερα εάν τα προβλήματα προκύψουν μετά την εκπνοή της προθεσμίας, η ίδια η ΕΥ μπορεί, δυνάμει νέας αρμοδιότητας η οποία εκχωρείται μέσω του Πρωτοκόλλου Αρ.14, να ζητήσει την ερμηνεία της οριστικής απόφασης όπου θεωρεί ότι η εποπτεία της εκτέλεσης κωλύεται από πρόβλημα ερμηνείας της δικαστικής απόφασης. Δεν προβλέπεται προθεσμία σε αυτήν την περίπτωση.

Τι μπορεί να γίνει στην περίπτωση που υπάρχουν λάθη στις αποφάσεις του Δικαστηρίου;

Ο Κανονισμός 81 των Κανονισμών του Δικαστηρίου επιτρέπει στο Δικαστήριο να διορθώσει αυτεπάγγελτα συντακτικά λάθη, λάθη στον υπολογισμό ή εμφανή λάθη σε μια δικαστική απόφαση ή μετά από αίτημα ενός από τα μέρη, εφόσον το αίτημα υποβληθεί εντός ενός μηνός από την ημερομηνία της απόφασης.

Μπορεί να ένα μέρος να ζητήσει αναθεώρηση της απόφασης;

Ο Κανονισμός 80 του Δικαστηρίου καθορίζει τις περιστάσεις κάτω από τις οποίες ένα μέρος μπορεί να ζητήσει από το Δικαστήριο αναθεώρηση δικαστικής απόφασης σε εκδικασθείσα υπόθεση. Ένα μέρος μπορεί να το πράξει αυτό όταν εντοπίζεται ένα γεγονός, το οποίο από τη φύση του θα μπορούσε να έχει καθοριστική επίδραση στο αποτέλεσμα της υπόθεσης, και το οποίο δεν ήταν σε γνώση του Δικαστηρίου κατά το χρόνο της λήψης της απόφασης και δεν θα μπορούσε εύλογα να το γνώριζε το μέρος εκείνο.

Μπορεί ένα κράτος να εκτελέσει απόφαση του Δικαστηρίου στη βάση του γεγονότος ότι, σύμφωνα με το ανώτατο δικαστήριο ή το συνταγματικό δικαστήριο του Κράτους, δεν υφίσταται παραβίαση του εθνικού συνταγματικού νόμου ή των προνοιών της Σύμβασης;

Σύμφωνα με το Άρθρο 46, ένα Κράτος δεσμεύεται ως προς τη συμμόρφωσή του με δικαστική απόφαση της οποίας είναι εμπλεκόμενο μέρος και ως εκ τούτου, τα ανώτατα και συνταγματικά του δικαστήρια δεσμεύονται από την ερμηνεία που αποδίδει το Δικαστήριο στη Σύμβαση και τα ευρήματά του, όσον αφορά την παραβίαση της Σύμβασης. Υπάρχουν πολλά Κράτη στα οποία η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως αυτή προβλέπεται από τη Συνθήκη, υπερβαίνει την προστασία η οποία προβλέπεται από τα εθνικά συντάγματα. Εάν το δικαστήριο ή το ανώτατο συνταγματικό δικαστήριο

Κράτους είναι της γνώμης ότι το αίτιο της παραβίασης είναι το αποτέλεσμα του συντάγματος του Κράτους, τα εθνικά δικαστήρια θα πρέπει πρώτα να επιδιώξουν να ερμηνεύσουν το εθνικό σύνταγμα σύμφωνα με τη Σύμβαση. Εάν, και στο βαθμό που αυτό είναι δυνατό, το Κράτος θα πρέπει να τροποποιήσει το σύνταγμά του έτσι ώστε να συνάδει με τη Σύμβαση (κατά την ερμηνεία του Δικαστηρίου). Αυτό ισχύει ακόμη και εάν το σύνταγμα του Κράτους εκείνου ταξινομείται πιο ψηλά στην ιεραρχία των νόμων του Κράτους έναντι της Σύμβασης (βλ. επίσης ερώτηση 40).

Πρακτικές συμβουλές για τη διαδικασία υποβολής της προσφυγής

Το Δικαστήριο έχει τροποποιήσει τον Κανονισμό 47 των Εσωτερικών Κανονισμών του Δικαστηρίου που αναφέρεται στην καταχώρηση της Προσφυγής ως φυσικό ή νομικό πρόσωπο, ομάδα προσώπων ή Μη-Κυβερνητικό Οργανισμό. Η πρακτική που εφαρμόζει το Δικαστήριο στην προώθηση νέων προσφυγών είναι πολύ αυστηρή. Οι πρακτικές συμβουλές σε αυτό το τμήμα επικεντρώνονται στη νέα πρακτική. Στόχο έχει, επίσης, να φέρει σε γνώση των νομικών τις πηγές πληροφοριών για τη νέα πρακτική, που στοχεύει στην επιτάχυνση της εξέτασης των έγκυρων προσφυγών από το Δικαστήριο.

Οι τυπικές προϋποθέσεις για την υποβολή μιας προσφυγής εφαρμόζονται αυστηρά. Οποιαδήποτε παρεκτροπή από τους κανονισμούς και την πρακτική που εφαρμόζεται μπορεί να γίνει αποδεκτή μόνον εάν επεξηγηθεί επακριβώς και εάν είναι αιτιολογημένη. Οι προσφυγές που κρίνεται ότι δεν συμμορφώνονται με αυτές τις αυστηρές προϋποθέσεις τυγχάνουν χειρισμού ως μη υποβληθείσες και ως παντελώς αναποτελεσματικές. Σας έχουμε προειδοποιήσει.

Η Γραμματεία ανταποκρίνεται σε απορίες σε σχέση με τον τρόπο υποβολής μιας προσφυγής;

Ο ιστότοπος του Δικαστηρίου παρέχει εκτενείς πληροφορίες και καθοδήγηση στο τμήμα που αφορά τους «Προσφεύγοντες» και πρακτικές οδηγίες που επεξηγούν τον τρόπο υποβολής μιας προσφυγής και τον ορθό τρόπο συμπλήρωσης του υποχρεωτικού έντυπου προσφυγής. Εάν μια πρώτη προσπάθεια υποβολής προσφυγής δεν ικανοποιεί τις προϋποθέσεις του Κανονισμού 47 των Εσωτερικών Κανονισμών του Δικαστηρίου, η Γραμματεία θα απαντήσει με τυπική επιστολή που θα επισημαίνει τις ελλείψεις και θα υπογραμμίζει ότι δεν έχει υποβληθεί έγκυρη προσφυγή.

Μπορεί μια προσφυγή να υποβληθεί κατά στάδια στάδια ή με τη συμπλήρωση προηγούμενης υποβολής;

Όχι: εκτός εάν δοθεί έγκυρη εξήγηση (όπως για παράδειγμα δυσκολία στην επικοινωνία με πελάτη προσφεύγοντα που βρίσκεται στη φυλακή), το έντυπο προσφυγής μπορεί να υποβληθεί μόνο μια φορά και να είναι πλήρως συμπληρωμένο. Εάν παρουσιάζει ελλείψεις ή δεν συμμορφώνεται με την αυστηρή ερμηνεία της Γραμματείας όσον αφορά τον Κανονισμό 47, θα απορριφθεί και θα πρέπει να υποβληθεί εκ νέου ορθά και να είναι πλήρως συμπληρωμένο. Δεν θα ληφθεί υπόψη το προηγούμενο έντυπο που υποβλήθηκε και που δεν ήταν ορθό ή δεν ήταν πλήρως συμπληρωμένο. Μόνο τα έντυπα προσφυγής που είναι ορθά και πλήρως συμπληρωμένα μπορούν να διακόψουν την εξάμηνη προθεσμία σύμφωνα με το Άρθρο 35 και να καταλήξει σε εγγεγραμμένη καταχωρημένη προσφυγή επί της οποίας θα κληθεί το Δικαστήριο να αποφασίσει.

Μπορεί μια προσφυγή να κατατεθεί χωρίς τη χρήση του επίσημου εντύπου προσφυγής που διατίθεται στον ιστότοπο του Δικαστηρίου;

Όχι: μία προσφυγή μπορεί να κατατεθεί μόνο μέσω του ενημερωμένου εντύπου προσφυγής που διατίθεται στον ιστότοπο του Δικαστηρίου και πρέπει επιπλέον:

- να είναι υπογεγραμμένη τόσο από τον προσφεύγοντα όσο και από το δικηγόρο (ξεχωριστό πληρεξούσιο δεν γίνεται αποδεκτό),
- να κατατεθεί το πρωτότυπο έντυπο που περιέχει αμφότερες τις υπογραφές. Αντίγραφα υπογραφών απορρίπτονται,
- Να είναι αυτοτελής, χωρίς «συμπληρωματικά έντυπα» και συντομεύσεις
  - να παραθέτει όλα τα γεγονότα,
  - τις αιτιάσεις, και
  - περιγραφή των εσωτερικών ένδικων μέσων που έχουν εφαρμοστεί και εξαντληθεί.

Θα πρέπει το έντυπο προσφυγής από μόνο του να περιγράψει ολόκληρη την καταγγελία ως αυτοτελές έγγραφο;

Ναι: Το Δικαστήριο απαιτεί μία ολοκληρωμένη καταγγελία σύμφωνα με τις διατάξεις της Σύμβασης, όλα τα σχετικά γεγονότα και όλα τα στάδια στις εθνικές διαδικασίες, που θα συνοψίζονται στο έντυπο προσφυγής έτσι ώστε εκείνο το έντυπο θα παρέχει όλα όσα απαιτούνται για την αρχική αξιολόγηση της προσφυγής. Αυτό θα επιτρέψει στο Δικαστήριο να παραπέμψει τις προσφυγές οι οποίες πληρούν τις προϋποθέσεις άμεσα στην εναγόμενη Κυβέρνηση χωρίς επιπρόσθετα στοιχεία από τη Γραμματεία (άμεση κοινοποίηση).

Έγγραφα που πρέπει να συνοδεύουν τον έντυπο προσφυγής

Πρέπει να περιλαμβάνονται και να απαριθμούνται όλες οι σχετικές αποφάσεις των εθνικών δικαστηρίων, συμπεριλαμβανομένων των αποδεικτικών στοιχείων που επιμαρτυρούν ότι έχουν εξαντληθεί τα εσωτερικά ένδικα μέσα, όπως είναι η υποβολή αντιγράφων των δικογράφων της τελικής έφεσης στα εγχώρια μέσα.

Επιπρόσθετο πληροφοριακό υλικό που μπορεί να καταχωρηθεί μαζί με το έντυπο προσφυγής

Επιπλέον, οποιοσδήποτε πρόσθετες πληροφορίες, αυστηρά περιορισμένες στις είκοσι σελίδες κατ' ανώτατο όριο, μπορούν να κατατεθούν αναπτύσσοντας τα γεγονότα, τις αιτιάσεις και τον τρόπο με τον οποίο έχουν εξαντληθεί τα εσωτερικά ένδικα μέσα. Το επιπρόσθετο αυτό υλικό δεν θα πρέπει να προσθέτει στοιχεία που είχαν παραλειφθεί στο έντυπο προσφυγής. Εάν υποβληθούν πρόσθετες υποστηρικτικές πληροφορίες, είναι απαραίτητο να παρουσιάζονται με ευκρίνεια και πειστικότητα.

Είναι διαφορετικές οι απαιτήσεις όταν η προσφυγή ασκείται για ομάδα προσώπων;

Οι απαιτήσεις είναι στην ουσία ίδιες για τις ομαδικές προσφυγές, όπου αριθμός προσφευγόντων υποβάλλουν καταγγελίες για την ίδια κατάσταση και ήταν μέρη της ίδιας δικαστικής διαδικασίας σε εθνικό επίπεδο, και για το λόγο αυτό είναι αναγκαία η εξασφάλιση των ατομικών προσωπικών στοιχείων και υπογραφών, υπό μορφή πρωτοτύπου, κάθε μέλους της ομάδας και επίσης, για τις δύο πρώτες σελίδες του εντύπου προσφυγής πρέπει να συνυπογραφούν και από τον δικηγόρο εκπρόσωπο κάθε μέλους της ομάδας: Ξεκινήστε τη συλλογή υπογραφών νωρίς! Το Δικαστήριο απαιτεί όπως οι ομάδες πέραν των πέντε ατόμων υποβάλλουν τα προσωπικά τους στοιχεία σε πίνακα που είναι

διαθέσιμος εφόσον ζητηθεί από τη Γραμματεία και γίνεται αναφορά σε αυτόν στον ιστότοπο του Δικαστηρίου. Στις μεγαλύτερες ομάδες ατόμων θα δοθούν οδηγίες να καταχωρήσουν ηλεκτρονικά τις προσφυγές τους επιπρόσθετα από την πρωτότυπη έντυπη μορφή του έντυπου προσφυγής. Σημειώνεται ότι, εάν οι προσφεύγοντες υποβάλλουν παράπονο σχετικά με τη λειτουργία μιας εσωτερικής νομικής κατάστασης, αλλά τα γεγονότα των υποθέσεων του κάθε ενός και οι δικαστικές διαδικασίες που έχουν ακολουθήσει διαφέρουν μεταξύ τους, οι προσφυγές δεν θεωρούνται «ομαδικές» και σε αυτές τις περιπτώσεις κάθε άτομο θα πρέπει να υποβάλει ξεχωριστά τη δική του προσφυγή.

Διαφέρουν οι απαιτήσεις σε περιπτώσεις άσκησης προσφυγής από εταιρεία, άλλο νομικό πρόσωπο ή ένα Μη Κυβερνητικό Οργανισμό;

Ο διευθυντής ή άλλο εξουσιοδοτημένο πρόσωπο, σύμφωνα με τους εσωτερικούς κανονισμούς της εταιρείας, θα πρέπει να συμπληρώσουν και να υπογράψουν το έντυπο προσφυγής. Θα πρέπει, επίσης, να παράσχουν αποδεικτικά στοιχεία της ιδιότητας και της εξουσιοδότησής τους να δεσμεύσουν την εταιρεία ή άλλο νομικό πρόσωπο με την απόφασή και την υπογραφή τους όπως για παράδειγμα, ένα απόσπασμα από το εθνικό μητρώο εταιρειών ως απόδειξη της εξουσιοδότησης ενός συγκεκριμένου διευθυντή. Η κατευθυντήριες γραμμές που προσφέρει το Δικαστήριο αναφορικά με το ακριβώς ποια αποδεικτικά στοιχεία είναι επαρκή, είναι ελάχιστες.

ΧΡΗΣΙΜΗ ΣΥΜΒΟΥΛΗ

Αυτά είναι απλώς παραδείγματα της τυπικότητας με την οποία το Δικαστήριο χειρίζεται σήμερα τις προσφυγές κατά την πρώτη υποβολή καθώς και του περίπλοκου χαρακτήρα των προϋποθέσεων για την επιτυχή υποβολή της προσφυγής. Αυτές οι απαιτήσεις, όπως εκτίθενται στον ιστότοπο του Δικαστηρίου, πρέπει να τηρούνται επιμελώς για να κατατεθεί με επιτυχία η προσφυγή. Οι δικηγόροι θα πρέπει να καταβάλλουν προσπάθειες για να κατατεθούν οι προσφυγές εντός του πλαισίου της εξάμηνης προθεσμίας, έτσι ώστε, εάν μία πρώτη προσπάθεια δεν πληροί τις πρόνοιες του Κανονισμού 47, να υπάρχει ακόμη χρόνος για να υποβληθεί εκ νέου μια διορθωμένη προσφυγή.

Μπορεί ένα έντυπο προσφυγής που παρουσίαζε ελλείψεις, να υποβληθεί εκ νέου εάν αναθεωρηθεί και τελειοποιηθεί;

Όταν μία προσφυγή υποβάλλεται μεν αλλά δεν πληροί τις πρόνοιες του Κανονισμού 47, η Γραμματεία θα αποστείλει επιστολή στον ενδιαφερόμενο δικηγόρο υποδεικνύοντας τις ελλείψεις. Η επιστολή της Γραμματείας στη συνέχεια θα αναφέρει τα ακόλουθα: «Ως αποτέλεσμα οι καταγγελίες σας δεν μπορούν να εξεταστούν από το Δικαστήριο. Παρακαλώ σημειώστε ότι δεν θα φυλαχθεί κανένα από τα έντυπα ή τοποθετήσεις που έχετε αποστείλει. Εάν επιθυμείτε να εξετάσει το Δικαστήριο τις καταγγελίες σας, θα πρέπει να υποβάλετε πλήρως συμπληρωμένο και έγκυρο έντυπο προσφυγής επισυνάπτοντας όλα έγγραφα προς υποστήριξη της προσφυγής όπως προβλέπεται στον Κανονισμό 47.» Εξυπακούεται ότι, θα πρέπει να υποβληθεί μία εντελώς νέα αίτηση, κατάλληλα συμπληρωμένη και με όλα τα σχετικά υποστηρικτικά έγγραφα, όπως είναι αποφάσεις σε εθνικό επίπεδο και τα δικόγραφα εφέσεων στα εσωτερικά δικαστήρια, που καταδεικνύουν ότι τα επιχειρήματα τα οποία υποβάλλονται τώρα στο Δικαστήριο είχαν χρησιμοποιηθεί ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

Πώς πρέπει να υποβληθεί η προσφυγή;

Οι προσφυγές αποστέλλονται ταχυδρομικά ή με ιδιόχειρη παράδοση στο Δικαστήριο. Εάν αποσταλεί ταχυδρομικά, ως ημερομηνία κατάθεσης της προσφυγής θα θεωρείται η ημερομηνία ταχυδρόμησης (όπως αυτή παρουσιάζεται στη σφραγίδα του ταχυδρομείου), ενώ η ημερομηνία παραλαβής από το Δικαστήριο κατά τη διάρκεια των εργασιών ωρών θα είναι η σχετική ημερομηνία κατάθεσης των προσφυγών που παραδόθηκαν στο Δικαστήριο. Οι προσφυγές δεν κατατίθενται μέσω τηλεομοιότυπου (με εξαίρεση τα αιτήματα που περιλαμβάνονται στον Κανονισμό 39 για προσωρινά μέτρα (βλ. ΧΡΗΣΙΜΗ ΣΥΜΒΟΥΛΗ 65))

Μπορεί μία προσφυγή να υποβληθεί ηλεκτρονικά;

Οι προσφυγές δεν υποβάλλονται ηλεκτρονικά. Η Γραμματεία έχει, ωστόσο, πειραματιστεί με ηλεκτρονική αρχειοθέτηση στα τελευταία στάδια συγκεκριμένων διαδικασιών.

Μπορούν οι δικαστικές διαδικασίες να διεξαχθούν εξ' ολοκλήρου σε γλώσσα άλλη από την αγγλική ή τη γαλλική;

Οι επίσημες γλώσσες του Δικαστηρίου είναι δύο, η Αγγλική και η Ελληνικά (Κανονισμός 34 § 1 των Κανονισμών του Δικαστηρίου). Η προσφυγή και τα υποστηρικτικά έγγραφα μπορούν να υποβάλλονται σε γλώσσα άλλη από την Αγγλική ή τη Γαλλική υπό την αίρεση ότι η γλώσσα που χρησιμοποιείται είναι μία από τις επίσημες γλώσσες των Συμβαλλομένων Μερών (Κανονισμός 34 § 2 των Κανονισμών του Δικαστηρίου). Δεν υπάρχει ανάγκη μετάφρασης των εγγράφων ή των αποφάσεων σε εθνικό επίπεδο. Μετά την ημερομηνία κοινοποίησης μίας προσφυγής προς την εναγόμενη Κυβέρνηση, τα δικόγραφα θα πρέπει να είναι στην Αγγλική ή τη Γαλλική γλώσσα.

Μπορεί να τηρηθεί το απόρρητο της ταυτότητας του προσφεύγοντος, ακόμη και από την εναγόμενη Κυβέρνηση;

Στην ουσία, η διαδικασία του Δικαστηρίου είναι δημόσια (με εξαίρεση τις διαπραγματεύσεις για διακανονισμούς, Άρθρο 39 § 2 της Σύμβασης). Σύμφωνα, ωστόσο, με τις διατάξεις του Κανονισμού 47 § 4 των Κανονισμών του Δικαστηρίου, προβλέπεται η πιθανότητα τήρησης της απορρήτου των στοιχείων του προσφεύγοντος και ή ορισμένων τμημάτων του φακέλου της υπόθεσης από το κοινό, αλλά όχι από την εναγόμενη Κυβέρνηση. Θα πρέπει να αιτιολογηθεί ένα τέτοιο αίτημα προς τον Πρόεδρο. Ακόμη και αν ο Πρόεδρος εγκρίνει το εν λόγω αίτημα, η ταυτότητα του προσφεύγοντος θα αποκαλυφθεί στην εναγόμενη Κυβέρνηση εάν η υπόθεση κοινοποιηθεί σε αυτήν για παρατηρήσεις, επειδή σε εκείνο το στάδιο, αποστέλλεται ολοκληρωμένη η προσφυγή στην εμπλεκόμενη εναγόμενη Κυβέρνηση.

Πότε και γιατί επικοινωνεί η Γραμματεία με τον δικηγόρο του προσφεύγοντος;

Υπάρχουν γενικά πέντε λόγοι για τους οποίους η Γραμματεία δυνατόν να επικοινωνήσει με τον δικηγόρο του προσφεύγοντος στα αρχικά στάδια της διαδικασίας της άσκησης προσφυγής όταν αξιολογούνται οι νέες προσφυγές αν πληρούν τις διατάξεις του Κανονισμού 47. Στο στάδιο αυτό, εμφανώς μη παραδεκτές υποθέσεις απορρίπτονται άμεσα από μονομελές δικαστήριο και στις υπόλοιπες προσφυγές δίδεται αριθμός προτεραιότητας και εξετάζονται ανάλογα. Οι προσφυγές που πληρούν τις προϋποθέσεις μπορεί να κοινοποιηθούν άμεσα στην εναγόμενη Κυβέρνηση. Η Γραμματεία θα αποστείλει επιστολή στο δικηγόρο του προσφεύγοντος όταν:

- α. Η προσφυγή δεν πληροί τις πρόνοιες του Κανονισμού 47 και θεωρείται ως μη υποβληθείσα. Η Γραμματεία θα υποδείξει ποιες πληροφορίες απουσιάζουν. Η διαδικασία της προσφυγής θα πρέπει να ξεκινήσει από την αρχή.
- β. Η προσφυγή κηρύσσεται μη παραδεκτή. Η επιστολή θα αναφέρει ότι δεν υπάρχει περίπτωση έφεσης κατά της απόφασης μη εξέτασης της προσφυγής και ότι ο φάκελος θα καταστραφεί εντός 12 μηνών. Αυτή πιθανόν να είναι και η πρώτη απόδειξη παραλαβής της προσφυγής εκ μέρους της Γραμματείας.
- γ. Η προσφυγή δεν κηρύσσεται άμεσα μη παραδεκτή, ούτε και κοινοποιείται άμεσα στην εναγόμενη Κυβέρνηση. Αυτές οι περιπτώσεις απαιτούν μεγάλο χρόνο αναμονής.
- δ. Η Γραμματεία απαιτεί πληροφορίες ή έγγραφα για να εξετάσει την υπόθεση το Δικαστήριο.
- ε. Η προσφυγή έχει κοινοποιηθεί στην εναγόμενη Κυβέρνηση για σχόλια επί του παραδεκτού και επί της ουσίας. Όταν υπάρχει άμεση κοινοποίηση πρόσφατα καταχωρημένης προσφυγής, η Γραμματεία θα αποστείλει απλώς την προσφυγή στην εναγόμενη Κυβέρνηση. Όταν η κοινοποίηση γίνεται μετά από μεγάλης διάρκειας έλεγχο της προσφυγής από το Δικαστήριο, η επιστολή θα περιέχει δήλωση γεγονότων η οποία συντάσσεται από τη Γραμματεία καθώς και ερωτήσεις τις οποίες έχει υποβάλει στην εναγόμενη Κυβέρνηση για να απαντήσει. Θα ζητηθεί από το δικηγόρο του προσφεύγοντος να απαντήσει σε εκείνα τα σχόλια εντός προθεσμίας έξι εβδομάδων από την ημερομηνία κατά την οποία κατατίθενται τα σχόλια της Κυβέρνησης στη Γραμματεία.

Σε κάθε περίπτωση, οι δικηγόροι των προσφευγόντων θα πρέπει πάντοτε να αποστέλλουν τις προσφυγές και οποιαδήποτε άλλη αλληλογραφία προς το Δικαστήριο με συστημένο ταχυδρομείο με απόδειξη παράδοσης, λόγω το ότι οι αξιολογήσεις της Γραμματείας όπως αυτές συνοψίζονται στην πιο πάνω διαδικασία, ενδέχεται να είναι χρονοβόρες.

Η Γραμματεία θα ενημερώσει το δικηγόρο του προσφεύγοντος για τον αριθμό καταχώρησης της προσφυγής όταν αυτή καταχωρηθεί;

Κατά την καταχώρηση μιας προσφυγής θα δοθεί αριθμός καταχώρησης στον οποίο θα αναφέρεται ο δικηγόρος σε οποιαδήποτε επικοινωνία με το Δικαστήριο. Στις περιπτώσεις εκείνες που κρίνεται ότι είναι σαφώς μη παραδεκτές, ο δικηγόρος μπορεί να λάβει μόνον ειδοποίηση του αριθμού καταχώρησης σε επιστολή που σημειώνει την απόρριψη της προσφυγής ως μη παραδεκτής. Αφού πληροφορηθούν τον αριθμό καταχώρησης της προσφυγής τους, οι προσφεύγοντες και οι δικηγόροι τους μπορούν να παρακολουθήσουν το στάδιο στο οποίο ευρίσκεται η προσφυγή τους αναγράφοντας τον αριθμό στη μηχανή αναζήτησης του ιστότοπου του Δικαστηρίου με τίτλο Στάδιο Δικαστικών Διαδικασιών του Δικαστηρίου (SOP).

Μπορεί ο προσφεύγων να ζητήσει προσωρινά μέτρα από το Δικαστήριο;

Όταν η υπόθεση είναι επείγουσα και ο προσφεύγων βρίσκεται αντιμέτωπος με άμεσο κίνδυνο κατά της ζωής του/της ή της προσωπικής του/της ασφάλειας, μπορεί να υποβληθεί αίτημα για προσωρινά μέτρα δυνάμει του Κανονισμού 39 των Κανονισμών του Δικαστηρίου. Η διαδικασία επεξηγείται στον Πρακτικό Οδηγό που διατίθεται στον ιστότοπο του Δικαστηρίου. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, αίτημα για προσωρινά μέτρα μπορεί να υποβληθεί μέσω τηλεομοιότυπου σε καθορισμένο αριθμό φαξ στη Γραμματεία. Το αίτημα θα πρέπει να καθορίζει, με την μεγαλύτερη δυνατή ακρίβεια, την ακριβή απειλή

προς τον προσφεύγοντα, το λόγο ή την προέλευση της απειλής και το αναμενόμενο χρονοδιάγραμμα για θεραπείες ή άλλες ενστάσεις που έχουν γίνει για την πρόληψη της πραγματοποίησης της απειλής. Οι πληροφορίες αυτές θα πρέπει να παρέχονται στη Γραμματεία πριν από την αναμενόμενη απειλή με τρόπο, και με επαρκείς λεπτομέρειες, ώστε να είναι σε θέση το Δικαστήριο να παρέμβει δυνάμει του Κανονισμού 39 εάν τα γεγονότα δικαιολογούν αυτή την ενέργεια. Τα προσωρινά μέτρα επιφυλάσσονται, στην ουσία, για υποθέσεις άμεσου κινδύνου κατά παράβαση των Άρθρων 2 και 3 της Σύμβασης.

Μπορεί μία προσφυγή να τύχει χειρισμού κατά προτεραιότητα;

Ναι: Το Δικαστήριο έχει δημοσιεύσει τα κριτήρια τα οποία θέτει για τη χορήγηση προτεραιότητας σύμφωνα με τον Κανονισμό 41 των Κανονισμών του Δικαστηρίου και οι δικηγόροι των Προσφευγόντων θα πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενη επίκληση των εν λόγω κριτηρίων για εξέταση κατά προτεραιότητα των προσφυγών. Το Δικαστήριο εφαρμόζει τα εν λόγω κριτήρια σε όλες τις νέες προσφυγές για να αποφασίσει ποιες από αυτές απαιτούν πιο ταχεία εξέταση από άλλες.

Μπορεί ο δικηγόρος να ζητήσει επίσπευση της εξέτασης εκκρεμούσας προσφυγής;

Ναι: μπορεί να υποβληθεί αίτημα εξέτασης κατά προτεραιότητα σε οποιοδήποτε στάδιο των διαδικασιών, ιδιαίτερα για την παρουσίαση νέων εξελίξεων επί των γεγονότων.

Μπορεί ο προσφεύγων ή ο εκπρόσωπός του να επικοινωνήσει με την Επιτροπή Υπουργών σχετικά με παράπονα που αφορούν την εκτέλεση εάν διαπιστωθεί παραβίαση ή εάν δεν τύχει σεβασμού ένας φιλικός διακανονισμός;

Ναι: Οι Κανονισμοί της ΕΥ για την εποπτεία της εκτέλεσης των δικαστικών αποφάσεων του Δικαστηρίου και των όρων φιλικών διακανονισμών, επιτρέπουν στους προσφεύγοντες και τους δικηγόρους τους να υποβάλουν γραπτές κοινοποιήσεις στην Επιτροπή Υπουργών (που θα απευθύνονται στην Επιτροπή Υπουργών και το Τμήμα για την εκτέλεση των αποφάσεων του Δικαστηρίου) αναφορικά με το ζήτημα της ατομικής αποκατάστασης του προσφεύγοντος. Οι Μη-Κυβερνητικοί Οργανισμοί και τα Εθνικά Ιδρύματα Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων) έχουν επιπλέον το δικαίωμα να υποβάλουν σχόλια επί του θέματος των γενικών μέτρων. Η επικοινωνία είναι, στην ουσία, δημόσια και ταχύτατα προσβάσιμη από το διαδίκτυο. Τα ζητήματα αυτό ρυθμίζονται από τους Κανονισμούς 8 και 9.

Η επικοινωνία θα πρέπει να γίνεται όσον το δυνατόν πιο έγκαιρα μετά από τα σχετικά γεγονότα, έτσι ώστε να δίδεται χρόνος να λαμβάνεται υπόψη από την Επιτροπή Υπουργών και το Τμήμα. Το ημερολόγιο των ειδικών συνεδριάσεων του τμήματος ανθρώπινου δυναμικού της ΕΥ είναι διαθέσιμα στον ιστότοπο της ΕΥ και στον ιστότοπο του Τμήματος. Σημειώνεται ότι, οι αποφάσεις της ΕΥ σε ατομικές υποθέσεις δυνατόν να προβλέπουν την εξέταση υποθέσεων και σε άλλες συνεδριάσεις. Η αλληλογραφία θα πρέπει, στα μέτρα του δυνατού, να συντάσσεται στην αγγλική και γαλλική γλώσσα καθώς αυτό θα επισπεύσει το χειρισμό της υπόθεσης. Δεν υπάρχει πρόβλεψη για ακρόαση εκπροσώπων ενώπιον της ΕΥ.